

DE KRACHT VAN MEISJESWERK!?

Redactie: Ikrame Kastit, Tine Vankeerberghen en Fleur Van Oyen

Eindredactie: Lynn Symons

Eerste uitgave: 2021

Verantwoordelijke uitgever: Ikrame Kastit

Uit De Marge vzw

Gitschotellei 119

2600 Antwerpen

E-mail: info@uitdemarge.be – website: www.uitdemarge.be

Omslagontwerp & vormgeving publicatie: Rozan Cools

Deze publicatie kwam tot stand met medewerking van:

© 2021 Uit De Marge vzw

Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

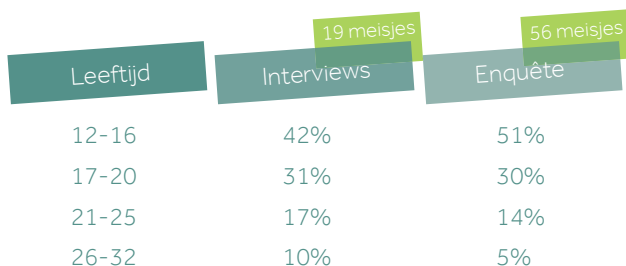
Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
2. Dankwoord	8
3. Meisjeswerk in Vlaanderen en Brussel	10
3.1 Wat is meisjeswerk en hoe ontstond het?	10
3.2 Meisjeswerk in vraag gesteld	12
• Is een werking met alleen meisjes geen discriminatie?	13
• Meisjeswerkingen als ‘safe(r) spaces’	13
4. Waarom meisjeswerk?	15
4.1 Meisjes op een kwetsbaar kruispunt	15
5. Meisjeswerk volgens meisjes en meisjeswerkers	18
6. Bouwstenen van meisjeswerk	19
6.1 Vijf bouwstenen van meisjeswerk	20
6.2 Veilige en open plek	21
• Fysiek en mentaal	22
• ‘Girls Only’	31
6.3 Van ontplooiing en leefwereldverbreding tot versterkend werken	34
6.4 Vertrouwensrelatie en de rol van de meisjeswerker	40
6.5 Ondersteuning bij individuele hulpvragen	55
• Garantie van vertrouwen	56
• Zelf aan de slag of doorverwijzen?	58
6.6 Girls just wanna have fun? Over meisjeswerk en structureel werken	66
• Politiserend werken met meisjes	63
• Emancipatie via de meisjeswerking	65
7. Besluit	68
8. Bibliografie	70

1. Inleiding

Meisjeswerk, het is een plek waar meisjes samen kunnen komen in hun vrije tijd, maar waarom is dat in deze tijd nog nodig? Zorgt het niet vooral voor segregatie? Kunnen ze niet gewoon naar de gemengde groepen gaan? Moet dat misschien omwille van hun afkomst? Heel wat meisjeswerkingen in Vlaanderen en Brussel krijgen vragen over het nut van meisjeswerk en de functie ervan. Meestal zijn het dezelfde vragen die het jeugdwelzijnswerk in het algemeen te horen krijgt. Moet dat echt apart? Verloopt de integratie niet beter als 'jullie' allemaal gewoon naar de Scouts of Chiro gaan (Kastit, 2018)?

Vanuit de nood van meisjeswerkers in Vlaanderen en Brussel aan uitwisseling en het versterken van elkaars praktijk organiseert Uit De Marge vzw sinds 2013 het Lerend Netwerk Meisjeswerk.¹ Vanuit dat lerend netwerk ontstond - mede vanuit bovenstaande vragen naar verantwoording - in 2020 de vraag om de identiteit van meisjeswerk te onderzoeken en zichtbaar te maken. Tussen september 2020 en januari 2021 voerde stagiaire Tine Vankeerberghen een literatuurstudie uit, interviewde ze 8 meisjeswerkers en 19 meisjes uit meisjeswerkingen verspreid over Vlaanderen en Brussel. Daarnaast werd ook een online enquête verspreid bij meisjes uit verschillende meisjeswerkingen waarbij nog eens 56 meisjes bevraagd werden. De leeftijdsverdeling zag er als volgt uit:

Leeftijd	Interviews	Enquête
12-16	42%	51%
17-20	31%	30%
21-25	17%	14%
26-32	10%	5%

¹ Raadpleeg voor meer informatie over het Lerend Netwerk Meisjeswerk onze website www.uitdemarge.be.

2. Dankwoord

Deze waardevolle input uit de bevestigingen gecombineerd met de expertise die Uit De Marge vzw de voorbije jaren opbouwde, vertaalden we in deze publicatie. In een eerste deel lees je meer over het ontstaan van meisjeswerk in Vlaanderen en Brussel, wie de doelgroep is en of meisjeswerk al dan niet discriminerend is. Een tweede deel gaat dieper in op de verschillende bouwstenen van meisjeswerk; namelijk **veilige, open plekken**, **vertrouwensrelatie**, **ontplooiing** en **leefwereldverbreding**, **ondersteuning bij individuele hulpvragen** en **structureel werken**. Deze bouwstenen werden uitgewerkt op basis van de gesprekken met meisjes en meisjeswerkers en de enquête.

We willen alvast enkele mensen en organisaties heel erg bedanken om ervoor te zorgen dat we tot deze publicatie konden komen. Tine Vankeerberghen deed stage bij Uit De Marge vzw en verzette bergen werk om tot dit mooie resultaat te komen. Daarvoor zijn we haar enorm dankbaar.

We willen ook Vere en Tanya van vzw Jong, Stine van vzw AjKo, Sarah van Gigos vzw,² Lore van J@M vzw, Joke van Kras Jeugdwerk vzw, Flo van Miks (D'Broej vzw) en Marieke van LEJO vzw bedanken voor hun bijdrage aan deze publicatie en om ervoor te zorgen dat er ook heel wat meisjes bevestigd konden worden. Ook de meisjes uit de meisjeswerkingen van vzw Jong, Kras Jeugdwerk vzw en vzw AjKo willen we bedanken voor de interviews

² Ten tijde van het onderzoek en de interviews werkte Sarah als meisjeswerker bij Gigos vzw.

© Miks (D'Broej vzw)

die werden afgenomen. En uiteraard ook alle meisjes die de enquête invulden van ROJM in Mechelen en Willebroek, de verschillende meisjeswerkingen van vzw Jong in Gent, de meisjes van Minus One in Gent, de meisjeswerking van D'Broej vzw in Brussel, het Roma-team van CAW Antwerpen, de meisjeswerking van Kras Jeugdwerk vzw in Antwerpen, de meisjes van Ketteland in Leuven, de meisjes van de tienerwerking in Turnhout en de meisjes van het buurtwerk in Halle.

Ook willen we Caroline Van Sumere van de Vrouwenraad bedanken voor haar enthousiaste bijdrage en het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen voor de juridische inzichten. Collega's Fleur Van Oyen, Ikrame Kastit en Lynn Symons willen we bedanken voor het vele schrijf-, lees- en redactiewerk en tot slot ook Rozan Cools voor het fantastische lay-outwerk.

3. Meisjeswerk in Vlaanderen en Brussel

3.1. Wat is meisjeswerk en hoe ontstond het?³

Het jeugdwelzijnswerk is er voor kinderen en jongeren die institutionele kwetsing riskeren of eraan blootgesteld zijn; bijvoorbeeld omdat de maatschappelijke instellingen minder verbinding met hen maken, omdat ze tot een etnisch-culturele minderheid behoren, nieuwkomer zijn of in armoede opgroeien. Kinderen of jongeren die behoren tot een gendergroep met meer kans op uitsluiting, in combinatie met andere factoren zoals armoede of een migratieachtergrond, kunnen een belangrijke doelgroep zijn voor het jeugdwelzijnswerk (Crivit, 2009). Binnen het jeugdwelzijnswerk ontstaan op die manier verschillende soorten werkingen en werkvormen die op maat van deze specifieke doelgroep een plek voorzien waar kinderen en jongeren zich veilig voelen en een vertrouwenspersoon hebben.

In de praktijk is meisjeswerk erg divers, afhankelijk van welke doelgroep bereikt wordt en waar de interesses van de meisjes zelf liggen. Verschillende doelgroepen (bijvoorbeeld tienermoeders, meisjes met een migratieachtergrond, meisjes met een vluchtverleden, meisjes die opgroeien in generatiearmoede met Belgische roots) hebben immers verschillende noden.

Meisjeswerk is niets nieuws. Over heel Vlaanderen zijn er binnen jeugdbewegingen en jeugdwerkvormen meisjeswerkingen actief geweest. De vrouwenbeweging is de sociale werking die streeft naar gelijke rechten en een volwaardige plaats voor vrouwen in de samenleving. Ze was vooral actief tijdens de eerste en tweede feministische golf in het Westen. De eerste periode startte aan het einde van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw. De tweede periode vond plaats tijdens de jaren zestig, zeventig en tachtig. Tijdens die tweede golf ontstonden heel wat meisjeswerkingen, die ook gelinkt waren met de verzuiling. Je had het burgerlijk feminisme, het socialistisch feminisme en het christelijk feminisme, elk met zijn eigen organisaties en ideologie (Rosa vzw, z.d. & Kastit, 2018).

Daarnaast groeiden praatgroepen uit tot heuse vrouwenhuizen. Er was nood aan een plek waar vrouwen in een veilige omgeving elkaar konden ontmoeten.

³ Voor dit onderdeel werd beroep gedaan op 'Meisjeswerk: emancipatie of segregatie?' van Ikrame Kastit (2018).

ten, konden praten en ervaringen uitwisselen zonder inmenging van buitenaf. De verboden toegang voor mannen gaf hen het gevoel dat ze vrij konden spreken, nadenken en discussiëren. Het werden plekken voor en door vrouwen in een samenleving die gedomineerd werd door mannen. De vrouwen werden de pioniers van de vrouwenhulpverlening, waarbij niet alleen gefocust werd op het individu. Met de welgekende slogan 'Het persoonlijke is politiek' maakten deze vrouwen duidelijk dat individuele problemen van vrouwen vaak een gevolg waren van de manier waarop de samenleving georganiseerd was. Een realiteit die je ook terugvindt bij de problemen die meisjes tegenwoordig ondervinden (Rosa vzw, z.d. & Kastit, 2018).

Meisjeswerk wordt de laatste jaren namelijk gezien als iets dat uitgevonden is door mensen met een migratieachtergrond of moslims. De geschiedenis leert ons echter iets anders. Meisjeswerk is ontstaan vanuit dezelfde reden als de vrouwenhuizen en het jeugdwelzijnswerk in het algemeen. Het zijn plaatsen waar meisjes zich veilig voelen, waar ze kunnen uitwisselen, waar ze hun individuele vaardigheden aanboren en ontwikkelen, waar de groep versterkend werkt, waar er onder meer gewerkt kan worden aan rolpatronen, stereotypering en seksualiteit en waar ook hun ouders en de omgeving vertrouwen in hebben. Een plaats waar er bovendien samengewerkt wordt in de strijd tegen de ongelijkheid waarin meisjes in maatschappelijk kwetsbare situaties, opgroeien.

Vrouwenhuizen hebben tot slot de taak versterkend te werken. Meisjes geven zelf in interviews en focusgroepen aan dat ze de jongens in de groep vaak te dominant vinden. Zij willen 'ruimte om zichzelf te kunnen zijn', gecombineerd met af en toe gemengde activiteiten (JES vzw, 2012 & Kastit, 2018). Ruimte voor meisjes blijft echter onder druk staan; zowel de openbare ruimte die aanvoelt als een jongensplek, als de jeugdhuizen en de sportinfrastructuur. Maar liefst 76% van de kinderen en jongeren die deelnemen aan het jeugdwerk met kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties, zijn jongens. Meisjes geven aan dat er weinig vrijetijdsaanbod voor hen is, aangezien heel wat 'gemengde' jeugdwerkingen voornamelijk jongens bereiken. Meisjes willen ook plekken hebben die van hen zijn en waar ze vrijuit kunnen praten over zaken die specifiek hen aanbelangen (De Pauw, 2013).

3.2. Meisjeswerk in vraag gesteld

Verschillende meisjeswerkers en deelnemende meisjes geven aan dat ze zich geregeld moeten verantwoorden en dat zowel binnen de organisatie naar collega's als naar externen zoals partnerorganisaties en beleidsmakers. De meerwaarde en doelstellingen van meisjeswerk worden op die manier in vraag gesteld en zorgen voor weinig ruggensteun voor de meisjes en meisjeswerkers. In de samenleving en binnen de werkingen leeft soms het gevoel dat gendergelijkheid bereikt is, waardoor specifieke initiatieven voor meisjes niet altijd begrepen worden of als noodzakelijk gezien worden. In deze publicatie willen we net die meerwaarde en de context waarin meisjeswerk georganiseerd wordt belichten vanuit de noden en behoeften van meisjes in maatschappelijk kwetsbare posities. Daarbij leggen we ook de link met de lessen die we trekken uit eerdere feministische golven en de vrouwenbewegingen.

- ☉ “Ook via de politiek heb ik al veel gehoord ‘Wat heeft het voor nut? Een paar meisjes komen binnen’, maar dat is niet zo simpel hoor. Zij weten niet wat wij meemaken, zij weten niet in welke moeilijke omstandigheden wij leven. Voor andere mensen is het leven misschien gemakkelijk, maar voor anderen helemaal niet. Zeker voor een meisje, ik vind dat een meisje veel meer steun moet krijgen. Hier krijgen wij die steun. Soms kunnen we bepaalde dingen ook niet aan onze ouders vertellen, zeker aan onze papa's, maar hier kunnen we wel open praten en krijgen we raad.” (M. – deelnemster meisjeswerking)
- ☉ “Anderen begrijpen de meisjeswerking soms niet, ze snappen niet wat wij doen en wat de bedoeling is.” (Noor – deelnemster meisjeswerking)
- ☉ “Begrip vanuit de organisatie zelf is belangrijk, dat meisjeswerk even hard als het jongenswerk wordt gevalideerd, want dat is een hele andere manier van werken. Meisjes vind je niet zomaar op straat. Sommige meisjes wel, maar de groepen die wij bereiken hangen niet op straat rond, dus daar is dat meisjeswerk echt belangrijk.” (Flo – meisjeswerker Miks, D'Broej vzw)
- ☉ “Bij andere organisaties lijken de meisjeswerkingen heel fel vanuit de eigen organisatie bekritiseerd te worden, maar bij Miks is het structureel ingebed en is er eigenlijk weinig of geen interne bedreiging. Soms is dat er wel van externe partners die dan in vraag stellen of dat alle-

maal gescheiden moet, of meisjeswerk wel echt nodig is, waarbij dan ook het hele geloofsaspect aangehaald wordt, en of meisjeswerk in de hand werkt dat meisjes en jongens niet samen kunnen zijn en dat door de groep te scheiden de gelijkwaardigheid wordt tegengewerkt.” (Flo – meisjeswerker Miks, D’Broej vzw)

Is een werking met alleen meisjes geen discriminatie?

Eén van de kritieken die geregeld terugkomt is dat meisjeswerk discriminerend zou zijn gezien er op meisjes gefocust wordt. Maar is dat wel zo? Wij gingen te rade bij het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen en bij de Vrouwenraad.

Meisjeswerkingen als ‘safe(r) spaces’

- Caroline Van Sumere - Vrouwenraad

Safer spaces of veiligere ruimtes zijn ruimtes waarin individuen die gemarginaliseerd of geminoriseerd worden, samenkomen om hun ervaringen te delen en zichzelf te ontplooien. Het is ook beter om te spreken van *safer space* (veiligere ruimte) in plaats van *safe space* (veilige ruimte), omdat geen enkele ruimte volledig vrij kan zijn van vooroordelen en/of onderdrukkende mechanismen. In een *safer space* streef je ernaar om zo vrij mogelijk te zijn van die onderdrukkende mechanismen (seksisme, racisme, xenofobie, homofobie, transfobie, validisme enz.) en is er geen plaats voor discriminerend gedrag of discriminerende taal.

Mensen die deelnemen aan *safer spaces* getuigen vrijwel allemaal over hoe bevrijdend het is om bijeen te komen in een ruimte waar je volledig jezelf kan zijn, zonder je continu te moeten verantwoorden. Hoe versterkend het ook is om samen te komen met mensen die bepaalde ervaringen delen. Het bijeenkomen in een *safer space* zorgt er vaak ook voor dat de betrokkenen zich beter gewapend voelen tegen de marginalisering waarmee ze vaak te maken krijgen.

Wanneer bepaalde ruimtes enkel bedoeld zijn voor vrouwen en meisjes, dan komt er wel al eens kritiek dat deze ruimtes zelf zouden discrimineren op basis van geslacht of genderidentiteit. Daarbij wordt dan weleens vergeten dat meisjes en vrouwen geen privileges hebben zoals jongens en mannen. De openbare ruimte wordt nog steeds gedomineerd door jongens en mannen: vrouwen en meisjes voelen zich er niet veilig, waardoor ze zich vaak terug-

trekken. Dat is bijzonder jammer en ontnemt meisjes kansen om zich te kunnen ontplooiën. Door met het meisjeswerk *safer spaces* te creëren, bied je een veilige ruimte waarin meisjes kunnen samenkomen, hun ervaringen kunnen delen met elkaar, waar ze zich niet moeten verantwoorden en waar ze gewoon zichzelf kunnen zijn en zichzelf kunnen ontplooiën.

Discriminatie of positieve acties?

Ervan uitgaande dat de Genderwet van toepassing is, is er sprake van directe discriminatie wanneer er een direct onderscheid wordt gehanteerd op grond van geslacht, genderidentiteit of genderexpressie, dat niet gerechtvaardigd kan worden. Zo'n direct onderscheid is er wanneer personen ongunstiger worden behandeld om redenen die verband houden met hun geslacht (art. 5, 5°-6° Genderwet). Een dergelijk direct onderscheid kan echter gerechtvaardigd worden in een beperkt aantal gevallen.

Wanneer een toegangsprijs gevraagd wordt, kan een onderscheid op basis van geslacht enkel bij 'genderspecifieke diensten'. Dat zijn diensten waarbij het gender/geslacht van de gebruiker belangrijk is bij de uitvoering van de activiteit. Een kook- of sportactiviteit zal niet binnen deze categorie vallen. Het direct onderscheid bij een groepsgesprek voor slachtoffers van seksueel geweld zal wel gerechtvaardigd zijn.

Als een activiteit kosteloos is, is er iets meer ruimte om een onderscheid op basis van geslacht toe te passen. Toch dient ook hier het onderscheid een legitiem doel te dienen en moet de maatregel 'proportioneel' toegepast worden. Niet elk onderscheid kan dus aanvaard worden. In de context van economische, sociale, culturele of politieke activiteiten kan het direct onderscheid steeds worden gerechtvaardigd indien het objectief kan worden verantwoord door een legitiem doel en als de middelen om dat doel te bereiken passend en noodzakelijk zijn (art. 14 Genderwet).⁴

⁴ Deze informatie kwam tot stand op basis van de informatie en expertise van het Instituut voor gelijkheid van mannen en vrouwen (persoonlijke communicatie, 18 maart 2021).

Positieve acties kunnen volgens de wetgeving, in tegenstelling tot positieve discriminatie. Gelijke kansen creëren voor meisjes is nog steeds nodig, waardoor meisjeswerkingen ook een legitiem doel dienen. Het is belangrijk dat een meisjeswerking wordt gekaderd als een positieve actie in je aanpak en communicatie, en eerder vertrekt vanuit de aanwezigheid van en focus op bepaalde groepen dan vanuit de afwezigheid van andere groepen. De meisjeswerking is een ruimte waar vooral meisjes samenkomen, eerder dan een ruimte waar jongens niet welkom zijn.

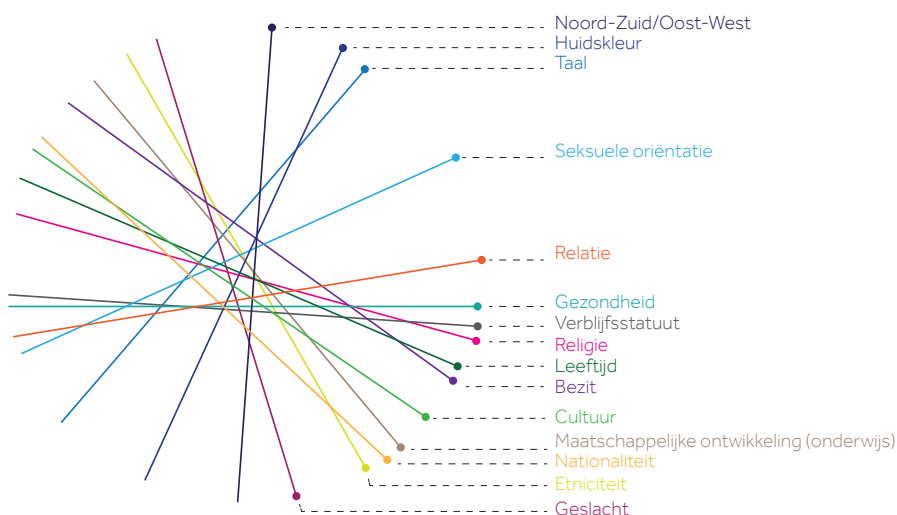
4. Waarom meisjeswerk?

4.1. Meisjes op een kwetsbaar kruispunt

Kwetsingen bij kinderen en jongeren ontstaan vaak omdat hun identiteit of de context waarin ze opgroeien niet in lijn liggen met de heersende normen in de samenleving. Uit De Marge vzw maakt daarom een koppeling tussen maatschappelijke kwetsbaarheid en kruispuntdenken of intersectionaliteit, zoals uitgewerkt door onder meer Kimberlé Crenshaw, Gloria Wekker en Ella vzw. Onze identiteit wordt gevormd door gender, huidskleur, seksuele oriëntatie, religie, leeftijd, taal, nationaliteit, bezit, enz. In het kruispuntdenken worden dat de assen van identiteitsvorming genoemd. Deze assen kruisen op verschillende plaatsen. De combinatie van al die kruispunten bepalen je positie in de samenleving. Sommige posities komen vaker voor en zijn daardoor dominant in onze samenleving en hebben dus ook meer macht: bijvoorbeeld ‘man’ en ‘wit’. Heel wat kinderen en jongeren bevinden zich in een niet-dominante positie door hun leeftijd, socio-economische status, huidskleur, enz. Dat kan bij deze kinderen en jongeren tot kwetsingen leiden, ten aanzien van anderen en maatschappelijke instellingen die de dominante posities en assen als referentiepunt gebruiken. Daarnaast zorgt dat ervoor dat deze kinderen en jongeren minder vaak gehoord worden en dat vele diensten en instanties niet afgestemd zijn op hun noden en behoeften (Kastit, 2018).

De meisjes die via het jeugdwelzijnswerk bereikt worden, situeren zich op enkele assen die er net voor zorgen dat hun positie in de samenleving extra verzwakt. Een jong meisje met een migratieachtergrond dat opgroeit in armoede zal bijvoorbeeld op verschillende manieren uitsluiting ondervinden. Ze wijken immers het hardst af van wat de heersende norm als ‘gewenst’ beschouwt. Via de meisjeswerkingen kunnen jeugdwelzijnswerkers verschil-

lende privileges en macht in vraag stellen, zeker van de allerminderheden in onze samenleving. Dat doen ze door te vertrekken vanuit hun specifieke noden die je niet zomaar in hokjes kan steken. Het zijn de verschillende dimensies, zoals bijvoorbeeld vrouw-zijn, laaggeschoold en een migratieachtergrond, die invloed op elkaar hebben. Onze samenleving is georganiseerd op basis van verschillende assen met duidelijke machtsverschillen daartussen. Ze met elkaar combineren en op die manier onrecht aanklagen is net wat intersectioneel denken is. Je kan kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare posities niet in één bepaald hokje duwen en het is net door de uitsluiting en het gebrek aan bepaalde privileges en macht dat ze aan macht inboeten. In het jeugdwelzijnswerk vertrekken we vanuit de leefwereld van de kinderen en jongeren met de minste privileges in onze samenleving, zij worden het meest uitgesloten. Daarom is het net zo belangrijk dat het in zijn totaliteit bekeken wordt en dat de link gemaakt wordt met andere aspecten. Dat is ook de reden voor de verschillende soorten meisjeswerkingen.

In de praktijk zien we dat de bestaansreden van meisjeswerkingen in vraag gesteld wordt omdat de meisjes een migratieachtergrond hebben of moslima zijn. Daardoor is er net een extra nood aan meisjeswerkingen, omdat de meisjes zich op verschillende assen situeren die ervoor zorgen dat ze zich in de zwakste posities in de samenleving bevinden en meervoudige discriminatie meemaken. Tegelijkertijd zie je in de praktijk dat sommige meisjeswerkingen er net in slagen om op die 'kruispunten' politiserend te werken en samen met de doelgroepen stappen vooruit te zetten. Het jeugdwelzijnswerk heeft immers de opdracht om te werken met en voor kinderen en jongeren die institutionele kwetsing riskeren of eraan blootgesteld worden. Heden-daags meisjeswerk moet binnen het jeugdwelzijnswerk die verschillende koppelingen maken, samen met meisjes. (Kastit, 2018 & Ella vzw, 2014).

- ☉ “Ik denk wel dat we algemeen kunnen stellen dat in de maatschappij meisjes toch nog net een iets grotere kwetsbaarheid hebben. Ook diegenen die niet tot de doelgroep van de maatschappelijk kwetsbaren behoren, al vinden de meisjes in minder maatschappelijk kwetsbare posities wel iets vlotter hun weg naar allerlei vrijetijdsverenigingen. Ik denk dat meisjes te snel vergeten worden of te weinig gezien worden. [...] Dus ik denk dat we daarom nodig zijn om af en toe aan die alarmbel te trekken en aan te geven: ‘Hey, die meisjes zijn er ook en hebben ook een probleem en zorgen, en hebben een plek nodig waar ze terechtkunnen.’ Ze hangen niet op de pleintjes en maken niet te veel lawaai na 22 uur, ze spelen niet met een voetbal en werken de burens niet op de zenuwen. We vergeten ze eigenlijk een stuk, denk ik, waardoor we een verpletteren-de verantwoordelijkheid hebben om ervoor te zorgen dat wij de meisjes niet vergeten.” (Vere – meisjeswerker vzw Jong)
- ☉ “In het jeugdwerk zijn dat de jongeren die anders niet alle impulsen krijgen en die misschien thuis ook niet de ondersteuning krijgen die andere jongeren wel krijgen. Dat is dan ook volledig de functie van het jeugdwelzijnswerk en waarom dat dat versterkend is. Dat is zo in ‘gemengde’ werkingen en ook in een meisjeswerking. Meisjes zijn ondervertegenwoordigd in het jeugdwerk. Via een specifieke meisjeswerking proberen we daaraan te werken zodat we ook met hen aan de slag kunnen.” (Stine – meisjeswerker vzw AjKo)

5. Meisjeswerk volgens meisjes en meisjeswerkers

Als we aan meisjeswerkers en meisjes uit meisjeswerkingen in Vlaanderen en Brussel vragen hoe zij ‘meisjeswerk’ in één woord omschrijven, krijgen we onderstaand resultaat.

6. Bouwstenen van meisjeswerk

De meeste meisjeswerkingen vertrekken vanuit het recht op vrije tijd en zetten in op ontmoeting en recreatie. De meisjes hebben de mogelijkheid om leeftijdsgenoten te ontmoeten, ongestoord te praten over uiteenlopende zaken en ontwikkelen bovendien een vertrouwensband met elkaar en met de jeugdwelzijnswerkers. Dat kan op verschillende manieren: door dialoogmomenten, een instuif of tijdens activiteiten. Door samen een reeks activiteiten te ontwikkelen, garanderen de werkingen dat ook meisjes hun recht op vrije tijd kunnen toepassen. Daarnaast is emancipatie voor meisjes een belangrijke zaak. De werkingen zorgen er door middel van dialoog voor dat meisjes assertiever worden, voor zichzelf opkomen, hun positie in vraag stellen en die samen proberen te verbeteren. Je zorgt dat ze niet in isolement raken, dat ze zich bewust worden van hun capaciteiten en dat ze ook in gesprek durven te gaan met hun ouders, leerkrachten of jongens. Via vormingen, voorlichtings- en themabijeenkomsten wordt er toegespitst op één thema, bijvoorbeeld onderwijs of (de gevaren van) sociale media. Het creëert verder ook de mogelijkheid om zich in te zetten voor maatschappelijke doelen, denk aan de vele spontane solidariteitsacties en benefiets van meisjeswerkingen naar aanleiding van de vluchtelingencrisis. Meisjes krijgen de kans om in de buurt of binnen de gemeenschap een rol of functie op te nemen, samen te werken met andere organisaties en mee te werken aan het welzijn van de buurt. Ze leren echter ook de samenleving in vraag te stellen en samen met de jeugdwelzijnswerker op te komen voor rechten die geschonden worden of om uitsluitingsmechanismen aan te kaarten. Dat kan bijvoorbeeld door in gesprek te gaan met een lokale schepen en het verbod op het dragen van religieuze kenmerken in je stad of gemeente in vraag te stellen. Door deze maatregel kunnen immers heel wat meisjes die een animatorcursus volgden, bijvoorbeeld niet meer aan de slag op de speelpleinwerkingen. Het zijn slechts enkele acties, maar daarnaast gaat het ook om de volledige strijd daarrond. Heel wat problemen van meisjes en vrouwen in maatschappelijk kwetsbare posities zijn veroorzaakt door de manier waarop de maatschappij georganiseerd is. Ook dat wordt door meisjes(werkingen) en jeugdwelzijnswerkers mee in vraag gesteld (Kastit, 2018).

6.1. Vijf bouwstenen van meisjeswerk

Meisjes en meisjeswerkers haalden ook tijdens de bevragingen bovenstaande aspecten van meisjeswerk aan. Daaruit puurden we vijf bouwstenen, waar we in dit hoofdstuk op verdergaan.

Doorheen deze bouwstenen zal je ook de vier functies van het jeugdwelzijnswerk zien terugkomen die leidraden vormen in wat de rol van het jeugdwelzijnswerk en de jeugdwelzijnswerker zijn.

- Het opzetten van een **groepsgericht vrijetijdsaanbod**. Daarbij spelen de pedagogische en participatieve functie een belangrijke rol.
- Een **welzijnsfunctie**: jeugdwelzijnswerkers gaan aan de slag met individuele hulpvragen van kinderen en jongeren. Hier zijn het bewustzijn van het eigen referentiekader, een kritische houding, het belang van het kind/de jongere en deontologisch handelen cruciaal.
- Een **brugfunctie**: het jeugdwelzijnswerk slaat de brug naar andere levensdomeinen. Dat betekent onder andere samenwerking met en doorverwijzing naar andere sectoren of organisaties en diensten.

- Een **veranderingsgerichte functie**: wanneer structurele problemen zich voordoen gaan jeugdwelzijnswerkers daarmee aan de slag. Inzicht in structuren en structurele problemen signaleren, belangenbehartiging en politisering zijn daarbij cruciaal.

6.2. Veilige en open plek

Meisjeswerkingen willen de meisjes een leuke vrije tijd bezorgen, maar dat gaat verder dan enkel naar de bioscoop gaan of samen koken. De meisjes ervaren in het dagelijkse leven heel wat sociale druk en dat brengt frustraties teweeg. Daardoor geven meisjes aan nood te hebben aan een plek om ongeremd over hun gevoelens te kunnen spreken (vzw Jong & Vandecatsij, 2005). Die plek moet een veilige en open plek zijn. Meisjeswerkingen in het jeugdwelzijnswerk zijn zo'n veilige plaatsen waar meisjes elkaar kunnen tref- fen in een ongedwongen sfeer en waar een thuisgevoel vooropstaat. Respect, toegankelijkheid en openheid zijn daarbij belangrijke waarden.

AjKo vzw (c) Uit De Marge vzw

- ☉ “Het is eigenlijk een beetje een toevluchtsoord, om leuke dingen te doen, om ‘je brein los te laten’, te ventileren, maar waar je ook terecht kan als je met problemen zit.” (Sema – deelnemster meisjeswerking)
- ☉ “Het is ook gewoon hun veilig plekje om naartoe te komen. Het is een vaste groep, een veilige thuishaven om naartoe te gaan, waar ze hun vrienden kunnen zien en een momentje van rust en ontspanning kunnen hebben.” (Joke – meisjeswerker Kras Jeugdwerk vzw)

Uit de enquête, die we bij 56 meisjes afnamen, geeft bijna **90%** aan dat **ze zich thuis voelen** in de meisjeswerking tussen de andere meisjes en de meisjeswerker. Daarnaast spreekt ook **een vierde** van de bevraagde meisjes spontaan over het **respect**, de **toegankelijkheid** en de **openheid** die er in de meisjeswerkingen is.

Maar wat betekent nu zo’n ‘veilige en open plek’?

Fysiek en mentaal

Zoals je reeds kon lezen vertrekken de meeste meisjeswerkingen vanuit het recht op vrije tijd en zetten ze in op ontmoeting, ontspanning en vrijetijdsbesteding. Dat vertrekpunt bevestigen ook de bevraagde meisjes en meisjeswerkers.

AjKo vzw (c) Uit De Marge vzw

AjKo vzw (c) Uit De Marge vzw

- “We doen activiteiten, studeren, knutselen, ... al dat soort dingen. Ook sport. Ik kom meestal naar de meisjeswerking omdat ik het hier leuk vind, als je iets zegt, dan doen ze dat, en ze hebben aandacht voor onze ideeën.” (Samira – deelnemster meisjeswerking)
- “De groepsgerichte dingen en activiteiten zijn eigenlijk het vertrekpunt. Dat is de bovenste laag zogezegd. Ze willen leuke dingen doen en dan zorgen we ervoor dat dat heel laagdrempelig en zo goedkoop mogelijk is. Ze kiezen zelf eigenlijk zoveel mogelijk wat we doen. Op die manier leer ik hen kennen, leren zij elkaar kennen en leer ik de ouders kennen.” (Stine – meisjeswerker vzw AjKo)
- “Op woensdag en vrijdag hebben we een vrijetijdsaanbod. Dan doen we allerlei dingen op vraag van de meisjes. Als we activiteiten organiseren kijken we naar de noden van de meisjes en wat hún vraag is.” (Tanya – meisjeswerker vzw Jong)
- “Waar ik mij op focus is sowieso ten eerste het vrijetijdsgedeelte, gewoon een moment hebben van ‘oké, niet te veel nadenken en gewoon plezier maken.’ (Sarah – meisjeswerker Gigos vzw)
- “Het groepsaanbod is onze *core business*.” (Lore – meisjeswerker J@M vzw)

- ☉ “Soms heb je geen tijd om je vriendinnen te bezoeken, sommige activiteiten kan je niet thuis doen, door familie enz. Dan kom je naar de meisjeswerking en doe je dat hier, en veel goedkoper.” (Grace – deelnemster meisjeswerking)

Door het groepsgerichte vrijetijdsaanbod leren meisjes op een vrijwillige en ongedwongen manier de meisjeswerker, andere meisjes en de werking zowel fysiek als qua aanpak kennen. Het aanbod op een laagdrempelige manier organiseren is daarbij cruciaal. Het gaat dan bijvoorbeeld zowel om financiële drempels vermijden als om zorgen dat het aanbod op maat is. Dat laatste geven zowel meisjes als meisjeswerkers aan als een belangrijk aspect. Bottom-up werken vanuit de noden van meisjes en hen stevast bevragen en meenemen in de organisatie van dat aanbod zorgt voor erkenning, betrokkenheid en eigenaarschap. De meisjeswerking wordt op die manier hún werking en wordt zo een veilige plek voor hen.

- ☉ “Er wordt ook niet zoveel geld gevraagd. Als je eens naar de fitness gaat of een andere activiteit wil doen, dan moet je heel veel betalen. Wij doen ook veel activiteiten, maar niet voor de volle pot. Dat geeft ons dus ook een kans, we mogen ook meedoen als dat financieel niet lukt en krijgen kansen zoals de andere meisjes. Dat is heel uniek voor mij. De meisjeswerkers staan ook open voor onze gedachten, onze cultuur, ons geloof. Zij bekijken ons niet vreemd of denken niet ‘dat is toch niet normaal.’” (M. – deelnemster meisjeswerking)
- ☉ “In de meisjeswerking zie je dat alle geloven en talen kunnen overeenkomen. Ik ben echt blij dat meisjeswerk bestaat.” (Tabasum – deelnemster meisjeswerking)

De 7B's zijn een handige manier om je werking onder de loep te nemen op vlak van toegankelijkheid. Ga daarmee zeker eens aan de slag in je werking.

Bereikbaar

Fysieke, maar ook mentale bereikbaarheid: ervaart een kind/jongere genoeg veiligheid om ergens naartoe te gaan?

Beschikbaar

Zijn er voldoende mogelijkheden tot contact voorzien? Ideaal is “wij zijn er voor iedereen, met welke vraag dan ook, en op elk moment”. Dat betekent bijvoorbeeld ook stilstaan bij de achtergrond van kinderen en jongeren: een kind dat thuis veel structuur ervaart, zal minder moeite hebben met een voorgestructureerd aanbod. Een kind dat dat thuis niet heeft, zal hier meer moeite mee hebben en het aanbod als ‘onbeschikbaar’ zien.

Betaalbaar

Financieel, het kostenplaatje (lidgeld, uniform, kampmateriaal en verlaagde prijzen voor zomerkampen, uitstappen, vrijetijdspas).

Bruikbaar

Is het aanbod voor elk kind/elke jongere bedoeld? Sluit het aan op de noden van het kind/de jongere?

Begrijpbaar

Zijn brieven, nota's, mededelingen te begrijpen en te vatten wanneer ze bepaalde vaardigheden/zaken niet meekrijgen van thuis uit of via de school?

Betrouwbaar

Is de aangereikte informatie helder, transparant, correct en volledig?

Bekend

Is het voor iedereen duidelijk waar ze informatie kunnen vinden, hoe en bij wie? Bijvoorbeeld wanneer de mogelijkheid er is om – bij financiële moeilijkheden – minder inschrijvingsgeld te betalen, of een fiscaal attest te verkrijgen dat fiscaal voordeel biedt.

Meer info, tips en tricks rond de 7B's kan je vinden op onze website via www.uitdemarge.be/jeugd welzijnswerk/.

Een veilige plek gaat zowel om fysieke als mentale veiligheid. In 2020 maakte Kind en Samenleving de publicatie 'Meisjes en de publieke ruimte'.⁵ Daarbij werden participatietrajecten opgezet met enkele meisjeswerkingen en met meisjes tussen 10 en 12 jaar in Antwerpen, Mechelen, Leuven en Gent. Uit de publicatie en een gesprek nadien tussen de auteur van de publicatie, Sabine Miedema, en de leden van het Lerend Netwerk Meisjeswerk, blijkt dat de inrichting van de publieke ruimte, en vooral van pleintjes, niet veilig voelt voor meisjes. Deze lijken overwegend ingericht met jongens voor ogen; bijvoorbeeld voetbalveldjes, fitnessstoestellen, ... Meisjes geven aan eerder nood te hebben aan publieke plaatsen waar ze zich geborgen voelen en waar het gezellig is. Ze hebben minder nood aan luide en drukke plaatsen. Het is dus belangrijk dat hier bij het ontwerpen, inplanten en opvolgen van publieke plaatsen rekening mee gehouden wordt.

© Mijs (D'Broej vzw)

5

Deze publicatie van Kind & Samenleving is te downloaden via k-s.be/medialibrary/purl/nl/3046745/Meisjes%20en%20de%20publieke%20ruimte.pdf.

- ➊ “Ik merk dat meisjes in de openbare ruimte eigenlijk helemaal geen eigen plek hebben, dat meisjes al snel worden afgeschetst als sletjes die veel met jongens bezig zijn als ze rondhangen, terwijl ze bijvoorbeeld gewoon aan het shoppen zijn. In de openbare ruimte wordt er neergekeken op meisjes en merk ik dat ze ook bang zijn van de reactie van bijvoorbeeld neven en broers. Zelfs om de stomste dingen, zoals ‘niet te luid lachen, want dat is de vriend van mijn neef en dan gaat hij zeggen dat ik aandacht vraag’. In de werking hebben ze gewoon hun veilig plekje waar ze zichzelf kunnen zijn, kunnen ontdekken wat ze willen en ook kunnen spreken.” (Lore – meisjeswerker J@M vzw)
- ➋ “Niet elk meisje heeft de luxe om op straat te gaan en andere vrienden te ontmoeten. Daarom is de meisjeswerking nodig als een veilige plek waar ze zichzelf kunnen zijn.” (Joke – meisjeswerker Kras Jeugdwerk vzw)

TIP:

Als meisjeswerker kan je de publieke ruimte voor meisjes mee toegankelijker maken door bijvoorbeeld samen naar pleintjes te trekken en daar activiteiten te doen zodat ze deze plekken (beter) leren kennen. Bespreek met de meisjes wat zij daarbij belangrijk vinden, want dat is sterk afhankelijk per groep en de leeftijd van je groep. Misschien willen ze liever niet in hun nabije omgeving op pleintjes aanwezig zijn, gaan ze liever naar een plek zoals een winkelcentrum iets verder of gaat hun voorkeur naar afgesloten plekken zoals een bibliotheek? Als er geen geschikte publieke plaatsen zijn, kan je ook met de meisjes signalen en ideeën verzamelen en deze aan het lokaal bestuur overmaken.

Het maakt duidelijk dat meisjes vaak vergeten worden als een groep met specifieke noden, enerzijds bij de aanpak van de publieke ruimte en anderzijds bij het ontwikkelen van plaatsen die zij als veilig beschouwen. Meisjes die zich op verschillende assen van identiteitsvorming⁶ bevinden die hun positie in de samenleving extra verzwakken – zoals vrouw-zijn, in armoede leven en/of een migratieachtergrond hebben – ervaren daarbij nog meer drempels.

- ☉ “Je merkt een ondervertegenwoordiging van meisjes, zowel in de reguliere vrijetijdsbesteding als het jeugdwelzijnswerk, en ik denk zeker de groep meisjes in maatschappelijk kwetsbare posities. Ik denk dat de meisjes in minder kwetsbare situaties iets vlotter hun weg vinden naar allerhande vrijetijdsverenigingen.” (Vere – meisjeswerker vzw Jong)
- ☉ “Ik merk dat van externen de vraag komt: ‘Jullie zijn een tienerwerking, waarom gaan de meisjes niet gewoon naar de tienerwerking? Is dat omdat ze een hoofddoek dragen?’. Nee, dat heeft niets met een hoofddoek te maken, dat gaat erover dat ze hun eigen plekje willen. Ik denk dat dat de grootste bedreiging is, dat je jezelf de hele tijd moet verantwoorden. Ik heb zelf in een meisjesscouts gezeten, en niemand kraaide daarnaar.” (Lore – meisjeswerker J@M vzw)

Meisjes geven aan dat een **eigen plek** hebben waar een **thuisgevoel en gezelligheid** gecreëerd wordt, bijdraagt tot die veiligheid. **80%** van de meisjes uit de enquête komt onder meer naar de werking omdat het er gezellig is en **24%** van de bevraagde meisjes uit de diepte-interviews en de enquête geven **‘gezellig’**, **‘thuis’** of **‘familie’** als termen op bij de vraag om de meisjeswerking in één woord te omschrijven.

- ☉ “De meisjeswerking is belangrijk voor meisjes die bijvoorbeeld niet de stap durven te zetten naar iets wat ze willen. Hier kunnen ze gemakkelijker praten, want ik ken er veel die niet alleen naar buiten mogen. Die meisjes kunnen niet met mensen praten, of ze durven niet. Veel meisjes zijn zo gesloten. De dag waarop mijn vriendin me deze plek heeft getoond en me meenam naar hier, voelde ik mij beter dan in mijn eigen huis.” (Zarlashi – deelnemster meisjeswerking)

6

Lees meer in het hoofdstuk ‘Meisjes op een kwetsbaar kruispunt’.

AjKo vzw (c) Uit De Marge vzw

- “Het is onze rol dat ze zich goed voelen als ze hier toekomen, dat ze zich op hun gemak voelen, dat ze het gevoel hebben dat niets moet en ze veilig zijn. Het is aan ons om die sfeer binnen onze werking te creëren.” (Vere – meisjeswerker vzw Jong)

Het creëren van dat thuisgevoel en die gezelligheid doe je samen met de groep meisjes en gaat om de fysieke inrichting van een lokaal met bijvoorbeeld zetels, dingen aan de muren, planten, een muziekinstallatie, ... Maar ook met bepaalde afspraken en rituelen zoals bijvoorbeeld elkaar wel of geen kus geven als je binnenkomt, samen eten, ... Het hebben van een eigen, vaste ruimte met de meisjeswerking is een grote meerwaarde en kan extra bijdragen tot de toegankelijkheid en het eigenaarschap van meisjes. Als een eigen lokaal mogelijk is en deze aan de meisjeswerking wordt toegekend, toont dat ook duidelijk de keuze van de organisatie om voor deze groep, die vaak vergeten wordt of minder voorrang krijgt, een eigen ruimte te voorzien.

- “Het hebben van een eigen plek verlaagt de drempel, ze weten waar ze altijd terechtkunnen. Wij hebben onze vaste dagen en uren, maar ook los van de activiteiten zijn we hier en ik merk dat dat belangrijk is. Ze kunnen ons ook bereiken wanneer we geen werking hebben.” (Vere – meisjeswerker vzw Jong)
- “De meisjes hadden echt nood aan kadertjes aan de muren hangen, mooie zeteltjes, alles heel proper, de kasten mooi ingericht. We hebben dan beslist dat er een meisjeslokaal komt, waar ook de kinderen kunnen binnenkomen, maar dat er heel mooi uitziet voor de meisjes. En dat is wel iets heel uniek, want zij hebben nooit hun eigen plekje. Ofwel moeten ze in het tienerlokaal gaan zitten ofwel in het kinderlokaal, maar nooit een lokaal dat alleen van de meisjes is.” (Lore – meisjeswerker J@M vzw)

Een eigen lokaal is uiteraard niet altijd mogelijk. Dan kan het goed zijn om met de verschillende groepen die eenzelfde ruimte gebruiken, te bespreken hoe dat lokaal eruit moet zien en wat voor welke groep belangrijk is. Afhankelijk van hoe mondig de groepen zijn, kan je dat in de aparte groepen doen of in grote groep.

- ➊ “Als je kijkt naar waarom meisjes niet deelnemen aan reguliere werkingen en daarmee aan de slag gaat, merk je dat die eigen plek inderdaad een randvoorwaarde is. Bij ons hebben we een gedeelde plek met de hele werking en heeft de meisjeswerking een eigen ruimte.” (Stine – meisjeswerker vzw AjKo)

TIP:

In de werkvormendatabank van De Ambrassade kan je heel wat werkvormen vinden om met je groep te brainstormen, discussiëren, evalueren, enz. Je kan deze raadplegen via

ambrassade.be/nl/kennis/werkvormen.

- ➋ “Het hebben van een eigen plek is hier een droom en kunnen we niet aanbieden aan alle groepen. Door een moment te voorzien dat echt van de meisjes is en de ruimte zo in te richten, beantwoorden we momenteel wel aan hun noden.” (Flo – meisjeswerker Miks, D’Broej vzw)

Naast een eigen plek of lokaal voorzien vanuit de werking is vindplaatsgericht werken een interessante manier om meisjes te bereiken en te treffen op plaatsen die zij als veilig ervaren. Daarbij ga je de straat op en zet je zelf de stap naar meisjes op pleintjes, publieke plaatsen (de bibliotheek, het winkelcentrum, ...), thuis, enz.

- ➌ “Daarnaast hebben we nog enkele mobiele projecten, en dat zijn eigenlijk mensen die echt mobiel tienermama’s gaan opzoeken en begeleiden. Wij gaan hen opzoeken op de plek waar zij zich veilig voelen. Vervolgens gaan we kijken waarin we hen kunnen ondersteunen, samen met hen en op vrijwillige basis.” (Marieke – jeugdwerker Teens LEJO vzw)

TIP:

‘De Hangman’ bundelt principes en tips rond vindplaatsgericht werken via www.dehangman.be/ondersteunen/professioneel-rondhangen-tips-om-vindplaatsgericht-te-werken.

‘Girls Only’

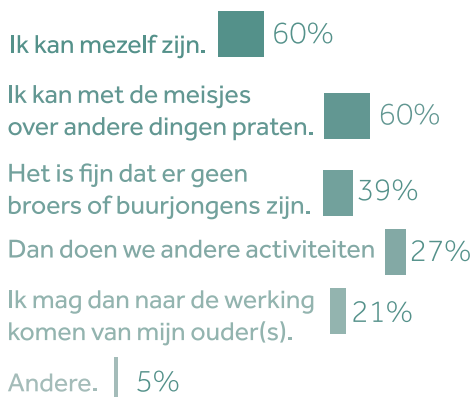
Het feit dat er enkel meisjes in de werking aanwezig zijn, is voor velen van hen een belangrijk aspect. De afwezigheid van jongens in deze ruimte is een belangrijk argument om de meisjes veiligheid te bieden (Boomkens & van der Grient et al., 2018).

- ➊ “Het is alleen voor meisjes, en dan voel ik mij op mijn gemak.” (Haneen – deelnemster meisjeswerking)
- ➋ “Ik kom vaak naar de meisjeswerking omdat het druk is bij mij thuis, hier kan ik even alleen zijn met de meisjes.” (Samira – deelnemster meisjeswerking)
- ➌ “De naam zegt het zelf, ‘meisjeswerking’. Alleen meisjes, geen jongens. Hier is er geen geflirt, dus je weet dat je hier rustig kan zijn en jongens niet zullen kijken. Als ik hier ben, voel ik me thuis. Geen jongens, geen mannen.” (Lolita – deelnemster meisjeswerking)
- ➍ “Jongens kunnen soms overweldigend aanwezig zijn. Ze zijn met veel in onze werking waardoor het volume soms de hoogte in gaat en ze zijn wel gericht op de meisjes. Dat schrikt niet alle meisjes af, maar dat maakt het binnenstappen voor nieuwe meisjes vaak te beangstigend. Voor sommigen blijft dat zo, zij hebben nood aan hun eigen plek. Anderen trekken na een ‘gewenningsperiode’ al snel op verkenning doorheen het hele gebouw.” (Stine – meisjeswerker vzw AjKo)

Betekent dit dat we nu alles genderspecifiek moeten opsplitsen? Dat is niet de doelstelling. Het gaat erom dat meisjes op geregelde tijdstippen samen kunnen zijn met andere meisjes die elkaars leefwereld begrijpen. Op die manier kunnen ze tot rust komen en kunnen ze zichzelf zijn. Iedereen heeft af en toe nood aan een moment of een gesprek met anderen die je begrijpen en niet veroordelen.

- ☉ “Hier kunnen ze even samen zijn zonder sociale controle, zonder controle van anderen. Hier kunnen ze zichzelf zijn, zeker in hun vrije tijd. We hebben ook heel wat meisjes met een hoofddoek, zodra ze hier binnenstappen zetten ze hun hoofddoek af. Ook make-up en welke kledij ze dragen is niet belangrijk, ... ze voelen zich hier echt thuis en dat is ook één van onze doelstellingen, dat de meisjes zich hier thuis voelen.” (Tanya – meisjeswerker vzw Jong)
- ☉ “Het is sowieso goed dat de meisjes een moment en een plek hebben waar ze enkel puur kunnen bezig zijn met hoe zij zelf zijn zonder rekening te moeten houden met ‘hoe zien de jongens mij?’, want dat speelt toch heel vaak. Het is ook een veilig moment waar er gepraat kan worden over bijvoorbeeld seks, relaties, enzoverder, zonder taboe.” (Flo – meisjeswerker Miks, D’Broej vzw)
- ☉ “Als de meisjes in de meisjesgroep zitten, durven ze over dingen praten die ze met de jongens nooit zouden bespreken. Ze zijn wat zotter, een hele enthousiaste groep. Heel gemotiveerd, ze werken samen. Het is een meer chille sfeer zou ik zeggen.” (Joke – meisjeswerker Kras Jeugdwerk vzw)

Bij de vraag ‘Waarom kom je naar een werking waar geen jongens zijn?’ konden meisjes die de enquête invulden verschillende opties aanduiden.

Zichzelf kunnen zijn en met meisjes over andere dingen kunnen praten dan met jongens worden hier sterk naar voren geschoven. Bij dat laatste gaat het vooral om zaken die alleen meisjes ervaren en drempels waar zij als meisjes op botsen. Voor sommigen is de meisjeswerking bovendien de enige plek waar ze mogen komen van ouders bijvoorbeeld, net omdat ze alleen met meisjes zijn.

- ➊ “Soms mag ik van mijn ouders niet met jongens samen zijn. Bij de meisjeswerking zijn ze niet ongerust dat ik iets slecht doe. Ze weten wat de meisjeswerking is en ze laten mij met rust.” (Grace – deelnemster meisjeswerking)
- ➋ “Wij hadden eerst enkel een algemene tienergroep. Daar zitten ook de jongens bij, maar we merkten dat heel veel meisjes niet zouden komen vanwege de ouders, hun cultuur, hun eigen goesting, ... Zij wouden niet naar de jongens komen omdat ze er zichzelf niet konden zijn.” (Joke – meisjeswerker Kras Jeugdwerk vzw)
- ➌ “Sommige meisjes mogen van hun ouders niets doen, enkel naar school en terug naar huis. Een meisjeswerking is heel nuttig voor zulke meisjes. Wij kunnen dan met de ouders praten en aantonen dat de meisjeswerking enkel voor meisjes is. Er komt hier niemand anders binnen. Ze zijn hier veilig, er kan niets gebeuren in de meisjeswerking. Van zodra je dat vertrouwen van de ouders wint, mogen de meisjes naar hier komen. Zo kan je werken aan hun toekomst.” (Tanya – meisjeswerker vzw Jong)

6.3. Van ontplooiing en leefwereldverbreding tot versterkend werken

Net als het bredere jeugdwelzijnswerk zet meisjeswerk enerzijds sterk in op ontplooiing, zowel in groep als individueel, en anderzijds op het verbreden van hun leefwereld op verschillende vlakken en manieren. Door specifiek op meisjes te focussen kunnen meisjeswerkers dat meer op maat doen waardoor meisjes des te sterker worden.

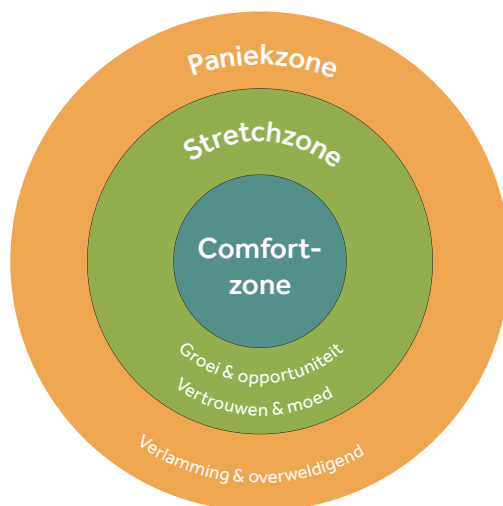
Meisjes en meisjeswerkers geven aan dat meisjes in de meisjeswerking heel wat vaardigheden bijleren en zich zo stap per stap ontplooiën. Door succeservaringen staan ze steeds sterker in hun schoenen. In de enquête bevroegen we wat meisjes bijleerden in de werking. De antwoorden gaan zowel over eerder praktische vaardigheden zoals leren rolschaatsen, koken en voetballen; als over meer sociale en persoonlijke vaardigheden zoals zijn wie je bent en van jezelf houden, zelfstandig zijn, samenwerken en anderen respecteren.

- ☉ “Met de meisjeswerking heb ik al dingen gedaan waarvan mijn ouders zouden zeggen ‘je mag dat niet’. Ook voor onze ontwikkeling en dat we onszelf kunnen ontplooiën is de meisjeswerking dus belangrijk. Door dingen te zien en naartoe te gaan, krijg je een andere visie. Dat is wel echt leuk.” (Sema – deelnemster meisjeswerking)
- ☉ “De meisjeswerking helpt om sociaal te zijn. Je hebt sommige meisjes die asociaal zijn en niet durven spreken. Ik heb zo een paar meisjes in de werking leren kennen. Na 2 à 3 maanden zie ik ze plots veranderen en praten met een glimlach, motivatie, ... Dus ik vind dat goed.” (Filiz – deelnemster meisjeswerking)
- ☉ “Ze zijn trots op de werking, ze delen dingen, ze zijn met van alles en nog wat bezig en dat is eigenlijk een sterkte: ze werken aan hun zelfvertrouwen, ze werken aan hun skills. Ze krijgen de kansen die ze nodig hebben en ze staan er klaar voor om die kansen te grijpen.” (Stine – meisjeswerker vzw AjKo)

TIP:

Bottom-up werken is erg belangrijk, maar dat sluit niet uit dat je ook vrijetijdsactiviteiten, dialoogmomenten, vorming, enz. kan organiseren die de meisjes niet per se zelf voorstellen. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om een activiteit waarvan jij inschat dat het aansluit op hun leefwereld en kunnen of een dialoogmoment of vorming rond een thema waarover je in de werking geregeld signalen oppikt zoals seksualiteit, studiekeuze, enz.

- ➊ “Er is een hele grote groep meisjes, nieuwkomers, die echt nergens terecht kunnen. Hun leefwereld is dus heel klein en bestaat enkel uit hun thuissituatie en school, daarnaast is er niet veel.” (Tanya – meisjeswerker vzw Jong)
- ➋ “Soms zetten we ook wel eens activiteiten op de planning als we denken ‘dat kan wel waardevol zijn.’” (Stine – meisjeswerker vzw AjKo)
- ➌ “We proberen ook wel meer uitdagende dingen te plannen: bijvoorbeeld één keer per jaar gaan we op kamp in de paasvakantie. Dat is ook zo’n moment waar je meer uitdagende dingen kan doen om hen uit hun comfortzone te halen.” (Vere – meisjeswerker vzw Jong)
- ➍ “Wij werken op hun talenten, wat ze goed kunnen, maar ook op de dingen die ze niet goed kunnen. Daarin gaan we hen versterken, hen uit hun schulpje laten komen. Jongens komen al makkelijker uit hun schulp, maar bij meisjes zit er meer achter heb ik het gevoel. We zijn dus echt met hen bezig en proberen hen hun mond te durven laten opentrekken.” (Joke – meisjeswerker Kras Jeugdwerk vzw)

TIP:

In je stretchzone kan je het beste groeien en leren.

In de meisjeswerking kunnen meisjes in een veilige omgeving zichzelf beter leren kennen, experimenteren en hun identiteit ontwikkelen. Dat heeft een positieve impact op het zelfbeeld en het welbevinden van deze meisjes.

- ☛ “Het is een ruimte waar je kan experimenteren, jezelf ontdekken: Wie ben ik? Waar sta ik voor?” (Flo – meisjeswerker Miks, D’Broej vzw)
- ☛ “Meisjes moeten vaak thuis helpen, studeren, koken, ... maar ze zijn ook nog maar kinderen, ook mensen. Er zijn ook nog andere dingen in het leven dan alleen dat. Ik vind dat ze zich daar bewust van moeten worden en niet alleen daarop mogen focussen, maar ook over hun eigen ontwikkeling moeten nadenken.” (Sarah – meisjeswerker Gigos vzw)

- “Onze doelstelling is eigenlijk ten eerste dat ze zichzelf kunnen zijn, dat Kras een veilige plek is waar ze zichzelf kunnen zijn, dat ze zich kunnen ontplooien en ze een stem durven hebben. Echt op hun krachten werken.” (Joke – meisjeswerker Kras Jeugdwerk vzw)

Door in te zetten op ontplooiing en leefwereldverbreding werkt meisjeswerk versterkend. In het jaarboek van Uit De Marge vzw, ‘Uit de marge van het jeugdbeleid’, omschreven Katrien Steenssens en Tine Van Regenmortel (2011, p. 40) versterkend werken of empowerment als volgt:

“Empowerment is een proces van versterking waarbij individuen, organisaties en gemeenschappen greep krijgen op de eigen situatie en hun omgeving en dit via het verwerven van controle, het aanscherpen van kritisch bewustzijn en het stimuleren van participatie.”

Daarbij gaat het over drie niveaus waarbij het woord ‘*power*’ in empowerment enerzijds om ‘kracht’ en anderzijds om ‘macht’ gaat (Van Regenmortel, 2009; Kastit & Van Oyen, 2018).

- *Power from within*: dat is het individuele niveau waar onder meer het aanboren van eigen kwaliteiten en het ontwikkelen van vaardigheden – waarbij het zelfbewustzijn en zelfvertrouwen groeien – centraal staan.
- *Power with*: daarbij gaat het om het collectieve waarbij je krachtbronnen in de eigen omgeving aanwendt, bijvoorbeeld de steun van familie, vrienden of burens. Het gaat bijvoorbeeld ook om zelforganisaties.
- *Power to*: bovenstaande niveaus gaan voornamelijk om kracht en dragen bij tot dit derde niveau waarbij het gaat om macht op politiek-maatschappelijk vlak. Deze macht houdt de mogelijkheid in om veranderingen door te voeren zoals het bijstellen van vooroordelen, voorzieningen en hulpbronnen toegankelijker maken en wet- en regelgevingen beïnvloeden.

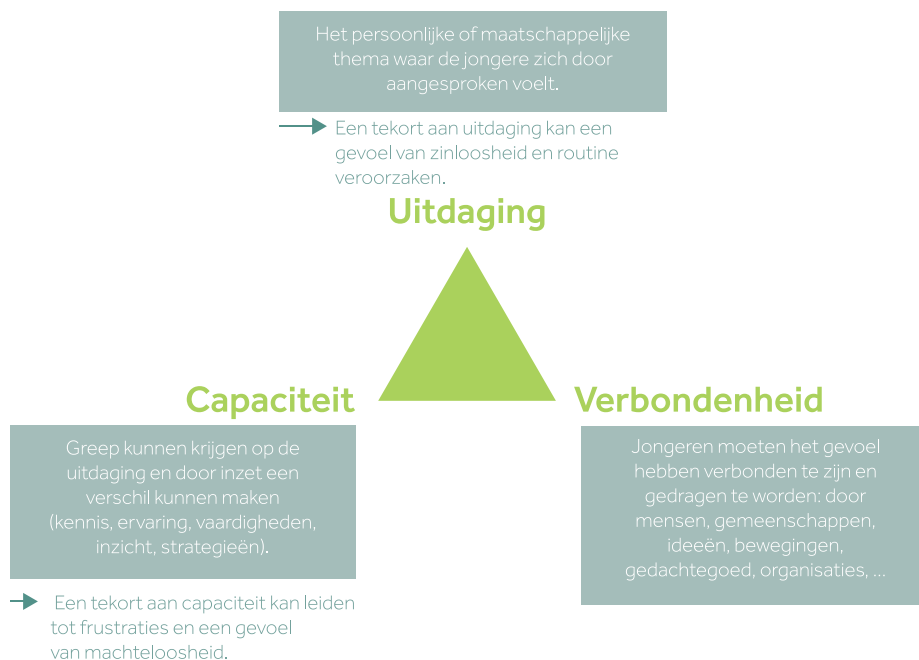
Deze verschillende niveaus zien we ook in het meisjeswerk. Op het laatste niveau komen we later terug. De eerste twee niveaus halen meisjeswerkers op verschillende manieren aan.

- ➊ “Meisjes versterken! Dat is één van de belangrijkste doelstellingen, denk ik. Hen laten opkomen voor hun rechten en leren wat hun rechten zijn, want die kennen ze meestal niet.” (Tanya – meisjeswerker vzw Jong)
- ➋ “Meisjes komen daar sterker uit, ze leren voor zichzelf opkomen en leren niet alleen denken ‘ik ben een meisje, ik ben een vrouw, ik moet doen wat mij gezegd wordt’. Nee, ze durven er staan en zijn wie ze zijn. Het maakt niet uit wie of wat iets zegt.” (Sarah – meisjeswerker Gigos vzw)
- ➌ “Meisjes zijn heel krachtig. Ik vind onze meisjes echt heel slimme dames, die hun mening en visie op bepaalde dingen hebben. Ik denk dat het jeugdwerk, en dan jeugdwerkers in het bijzonder, dat kunnen versterken. Als wij een basis geven om bepaalde projecten te kunnen uitrollen, zelfstandig te worden, want meisjes hebben daar niet altijd grote hulp voor nodig, denk ik dat er hele mooie projecten tot stand kunnen komen.” (Lore – meisjeswerker J@M vzw)
- ➍ “Werken op welzijn, kansen grijpen, begeleiding op school, ... dat is allemaal versterkend, denk ik. Nieuwe ervaringen opdoen, dingen doen waarvan je dacht dat je het nooit zou durven, gaan kajakken, je wordt animator. Dat alles samen werkt versterkend, denk ik. De individuele begeleiding, ... Het hele pakket.” (Flo – meisjeswerker Miks, D’Broej vzw)
- ➎ “Via de meisjeswerking kan je alles doen, vind ik. Ik wou bijvoorbeeld acteren, en samen met de meisjeswerking heb ik gevonden hoe ik dat kon doen. Ik wou fietsen, de meisjeswerking heeft geholpen. Bij alles wat wij willen, helpt de meisjeswerking ons.” (Filiz – deelnemster meisjeswerking)

Meisjeswerkers geven ook aan dat zij, meer dan bij jongens, inzetten op de context van meisjes om hen te informeren, betrekken en versterken.

- ➏ “Het is een meer specifieke aanpak. Ik zet heel veel in op huisbezoeken en we maken ook veel meer tijd vrij voor een persoonlijke aanpak gericht op gezinnen.” (Stine – meisjeswerker vzw AjKo)

Versterkend werken betekent onmiskenbaar participatief werken. Daarbij is het belangrijk dat je rekening houdt met de capaciteiten van meisjes, uitdaging voorziet en verbondenheid creëert.

Als jeugdwelzijnswerker ga je dus steeds meer faciliteren en ondersteunen en minder organiseren en leiden. Dat betekent ook leren loslaten en steeds meer in handen leggen van de meisjes zodat zij eigenaarschap kunnen opnemen.

- “Hoe kleiner mijn rol en hoe meer ik kan zorgen dat ieder zich goed genoeg voelt om in meer of mindere mate de werking in handen te nemen ... Als dat lukt, dan maakt mij dat oprecht gelukkig. Hoe meer zij bepalen wat er gebeurt, hoe sterker hen dat maakt.” (Stine – meisjeswerker vzw AjKo)

6.4. Vertrouwensrelatie en de rol van de meisjeswerker

Alles begint bij de vertrouwensrelatie tussen de meisjes, de meisjeswerkers en de werking. Als een meisje geen vertrouwen heeft in de meisjeswerker, de werking of de andere deelnemers zal dat voor haar geen veilige omgeving zijn en zal versterkend werken een quasi onmogelijke opdracht zijn.

- ☉ “Vertrouwen is echt belangrijk. Als je hier niemand kan vertrouwen, kan je hier niet komen.” (Sadia – deelnemster meisjeswerking)
- ☉ “Het is te allen tijde onze doelstelling om een betekenisrelatie op te bouwen met die meisjes. We proberen hen echt te leren kennen zodat ze zich hier goed en veilig voelen. Zodat ze, als ze ooit met iets geconfronteerd worden of als er iets is waarover ze willen praten, ze weten dat ze hier terechtkunnen.” (Vere – meisjeswerker vzw Jong)
- ☉ “Moesten ze de meisjeswerksters niet vertrouwen, gaan ze hier ook niet komen.” (Tanya – meisjeswerker vzw Jong)

Bij de vraag wat zij de grootste sterkte van hun meisjeswerking vinden, zetten de meisjes die de enquête invulden ‘We vertrouwen de meisjeswerkers’ op de derde plaats.

De sterkte van de meisjeswerking

TIP:

Neem voldoende tijd om die vertrouwensband op te bouwen en voorzie tijd om met individuele kinderen en jongeren bezig te zijn. Zorg dat je elkaar leert kennen en leer de vaardigheden en interesses van de meisjes kennen.

- ➊ “Via het groepsgerichte leer ik hen kennen, leren zij elkaar kennen en leer ik de ouders kennen. Zo komt dat vertrouwen een stukje. Dankzij dat vertrouwen, en dat is hetgeen waar we heel fel op inzetten, komen er verhalen tot bij ons. In sommige werkingen komt dat precies vlotter dan in andere werkingen. In de meisjeswerking merk ik dat dat soms een iets langer proces is.” (Stine – meisjeswerker vzw AjKo)
- ➋ “Die vrijetijdsbeleving en dat ontspannen hebben we nodig om de meisjes te leren kennen. Je kookt samen, je eet samen, ... Daarbij wordt er veel gebabbeld en kunnen wij zien wie zij zijn, waar zij voor staan, wat zij willen, ... Maar ook omgekeerd, zij leren ons ook kennen en zien waar wij voor staan.” (Vere – meisjeswerker vzw Jong)

© Miks (D'Broej vzw)

Continuïteit is een belangrijk aspect bij het opbouwen van vertrouwen. Concreet betekent het dat je probeert in te zetten op een langdurige relatie en langere tijd met dezelfde meisjes aan de slag gaat. Wanneer meisjes bijvoorbeeld telkens van groep of van meisjeswerker moeten veranderen, zal dat die veilige omgeving en het vertrouwen in het gedrag brengen. Op die manier is het als meisjeswerker moeilijker om je pedagogische en politiserende rol op te nemen.

- ➊ “Ik denk dat hoe langer ze komen en hoe beter we ze kennen, hoe meer we hen kunnen versterken. Omdat je die band en connectie nodig hebt om verder te gaan dan dat vrijetijdsluik. Je merkt bij de meisjes die je al langer kent, dat je met hen meer doet en meer bereikt.” (Vere – meisjeswerker vzw Jong)

Op de politiserende rol van meisjeswerker komen we later terug. Wat de pedagogische rol betreft geven we graag wat meer uitleg over wat dat nu precies inhoudt.

Wat is ‘pedagogie’?⁷

Het woord pedagogie komt van het Grieks en betekent het leiden van kinderen. Pedagogie is de praktijk van het opvoeden waarbij het kind zich tot volwassene ontwikkelt. Pedagogiek is de wetenschap die deze praktijk onderzoekt.

Jeugdwelzijnswerkers, net als ouders en leerkrachten, zijn dus ‘pedagogen’ die kinderen en jongeren ondersteunen in deze ontwikkeling. Als jeugdwelzijnswerker stel je bepaalde handelingen die, al dan niet doelbewust, pedagogisch zijn en waarbij kinderen en jongeren bepaalde zaken leren (Imelman, 2017, p. 28-29 & 134).

Wanneer je bijvoorbeeld een vorming of workshop voor je groep organiseert, dan heb je doelbewust leerdoelen die je wilt bereiken met de kinderen en jongeren; zoals een fiets leren herstellen, met dj-materiaal leren werken, geloof in het eigen kunnen verhogen of leren samenwerken. Daarnaast kunnen er ook andere effecten plaatsvinden die misschien niet intentioneel

⁷ Dit deel werd overgenomen uit onze Deontologische handleiding voor het jeugdwelzijnswerk (2019).

waren, zoals wanneer een jongere vond dat de workshopgever een aangename manier van spreken had en hij anderen die op dezelfde manier praten leuk gaat vinden. Niet alles wat in de jeugdwerking gebeurt moet een intentioneel leerdoel hebben. Een deel van de dingen in de werking gebeuren enkel omdat ze gezellig zijn. Daar is niets mis mee en kan even pedagogisch zijn als een doelbewust leerdoel.

Professionele pedagogen

Herman Giesecke, een Duitse pedagoog, omschrijft professionele pedagogen als “helpers bij het leren”, die planmatig en doelgericht te werk gaan en dat op bepaalde openbare plaatsen, instituties, doen. Het gaat hier om leren in de brede zin van het woord, dus niet enkel schools leren.

Giesecke omschrijft een aantal pedagogische handelingen: onderrichten, informeren, adviseren, arrangeren en animeren. We gaan hier kort in op informeren, arrangeren en animeren; omdat dat nauw aansluit bij de realiteit van het jeugdwelzijnswerk (Giesecke, 1991, p. 70-79; Bouverne-De Bie, 2007, p. 118-122).

Bij **informeren** wordt er kennis overgebracht die relevant is voor de actuele levenssituatie van kinderen en jongeren. Dat kan bijvoorbeeld gaan over de werking van het JAC (Jongeren Advies Centrum), het leefloon, sociale huisvesting of GAS-boetes. Daarnaast gaat het ook over informatie rond bijvoorbeeld het sportaanbod, een animatorcursus, enz.

Arrangeren betekent dat er mogelijkheden gecreëerd worden om het leren bij kinderen en jongeren mogelijk te maken. De jeugdwelzijnswerker beperkt zijn rol tot faciliteren en ter beschikking staan om uiteenlopende vragen te beantwoorden.

De instuifruimte en het open spelaanbod (vrij spel, open speelplein) zijn daarvan goede voorbeelden. De pedagoog, de jeugdwelzijnswerker, laat de kinderen en jongeren zelf hun leerdoelen bepalen en creëert daarvoor een omgeving die dat mogelijk maakt.

Animeren gaat een stapje verder. Het betekent dat je probeert om kinderen en jongeren ertoe te bewegen om in een gegeven situatie leerkansen te benutten.

Hij zal:

- proberen datgene wat kinderen en jongeren al doen te verbeteren of te verruimen.

Bijvoorbeeld, de jeugdwelzijnswerker merkt op dat de kinderen vaak dansen tijdens vrije momenten. Hij organiseert daarom dansworkshops zodat ze daarin verder kunnen leren.

- kinderen en jongeren in contact brengen met wat ze niet gewend zijn, maar wellicht een keer willen proberen.

Bijvoorbeeld, kinderen zijn het niet gewoon om boekjes te lezen, de kinderwerker introduceert daarom een verteluurtje. Of in plaats van te voetballen met de jongeren voorziet de jeugdwelzijnswerker eens een frisbee-initiatie.

- zelfstandige activiteiten stimuleren om zo passief consumeren te vermijden of in het algemeen vaardigheden te verruimen.

Bijvoorbeeld, het lokaal opruimen, inspraakmomenten organiseren, samen met jongeren financiële acties opzetten of jongeren een filmpje laten maken.

Zowel de intuïf als de georganiseerde activiteiten en de inspraakmomenten zijn dus pedagogisch als ze kinderen en jongeren aanzetten tot leren.

Vertrouwen in anderen en de samenleving

De vertrouwensband die je als meisjeswerker opbouwt met meisjes in een maatschappelijk kwetsbare situatie betekent een stap in het doen keren van die situatie. Nicole Vettenburg omschrijft maatschappelijke kwetsbaarheid (1989) als “een proces waarbij kinderen en jongeren in interactie met maatschappelijke instellingen; zoals onderwijs, politie, arbeidsmarkt, huisvestingsmarkt, ... kwetsingen oplopen en na iedere kwetsing kwetsbaarder worden in interactie met diezelfde of andere maatschappelijke instellingen, waardoor er ook sprake is van een cumulatief proces. Deze kinderen en jongeren krijgen vaker te maken met negatieve of sanctionerende aspecten van dat aanbod en minder met de positieve aspecten. Daardoor ontstaat er wantrouwen tussen beiden en zien we vermijdingsdrang en conflict.”

De etiketten die kinderen en jongeren in een maatschappelijk kwetsbare situatie opgeplakt krijgen, zorgen voor stigmatisering, wat het proces versterkt en voor een laag zelfbeeld zorgt. Bovendien zorgen wantrouwen en stigmatisering ervoor dat kinderen en jongeren zich afzetten tegen de maatschappij of het gezag en dat ze positieve aandacht zoeken bij andere kinderen en jongeren met gelijkende ervaringen. Ze vinden elkaar in het zich afzetten tegen de maatschappij, waardoor maatschappelijke kwetsbaarheid een proces is dat zichzelf versterkt.

Door een vertrouwensband met de meisjes op te bouwen, zorg je ervoor dat ze leren om opnieuw vertrouwen te hebben en zo ook om anderen en andere organisaties of maatschappelijke instellingen te vertrouwen. Daarnaast werk je tegelijk aan hen versterken en pak je structurele problemen samen aan. Wanneer het vertrouwen in bijvoorbeeld een maatschappelijke instelling (opnieuw) geschaad wordt, staan ze dus sterker, weten ze dat ze bij de meisjeswerker terecht kunnen en weten ze dat hier mogelijk structurele oorzaken aan gekoppeld zijn die niet aan hen liggen en waar ze ook iets aan kunnen proberen veranderen.

- ◉ “Waarschijnlijk komen hier heel veel meisjes die niet makkelijk hun weg in de samenleving vinden en minder vertrouwen hebben in andere mensen of angsten hebben. Hier verwerken we onze gevoelens en verbeteren we het vertrouwen in de buitenwereld.” (M. – deelnemster meisjeswerking)

© Miks (D'Broej vzw)

Leefwereld kennen

Als meisjeswerker is het belangrijk om de leefwereld te kennen van de meisjes met wie je werkt. Waarin zijn ze geïnteresseerd? Wat vinden ze belangrijk? Waarmee worden ze geconfronteerd op straat, op school, thuis, ...? Waar liggen ze wakker van? Met welke laatste trends zijn ze bezig? ...

Het toont dat je oprecht geïnteresseerd bent en dat je moeite doet en tijd neemt om hen en hun leefwereld beter te leren kennen. Daardoor begrijp je hen beter en voelen zij zich ook beter begrepen. Iets wat al te vaak ontbreekt in hun dagelijkse leven.

- ☉ “Moest ik nu naar de Chiro of de Scouts gaan ... ik zou hen niet verstaan, ik zou wel met hen meedoen, maar zij kennen mijn achtergrond niet, zij kunnen daar niet inkomen. Hier wel. Zij weten alles over de cultuur, ook de Belgische meisjeswerker, ...” (Sema – deelnemster meisjeswerking)
- ☉ “Je moet ook weten wat er speelt bij de meisjes van die leeftijd, door bijvoorbeeld ook naar jezelf op die leeftijd te kijken, dan is het wel gemakkelijker om die band aan te gaan.” (Sarah – meisjeswerker Gigos vzw)
- ☉ “Een luisterend oor bieden is belangrijk. Zodra ze hier zijn, echt tonen dat je interesse hebt in hen.” (Tanya – meisjeswerker vzw Jong)
- ☉ “We hebben er moeite mee om commentaar te krijgen, zoals meestal over de vasten of de hoofddoek, ... Die dingen vooral die echt niet begrepen worden. Thuis kunnen wij daar niet over praten, want onze ouders begrijpen ons minder. In de meisjeswerking verstaan ze ons volledig.” (Sema – deelnemster meisjeswerking)

Authenticiteit en nabijheid

Je eigen maken met de leefwereld van de meisjes met wie je werkt en interesse tonen, betekent niet dat je probeert ‘één van hen’ te worden. Je eigen authenticiteit zelf zijn wordt als belangrijk gezien om geloofwaardig en betrouwbaar te zijn. Je bepaalt uiteraard zelf waar jouw grenzen liggen en wat je al dan niet met de meisjes deelt.

- ➊ “Ik denk dat ik heel actief in mijn werking sta. Ik doe heel vaak mee met van alles. Als wij ergens naartoe gaan, bijvoorbeeld de ‘big air’-mat, en je moet van een hoogte springen, dan ben ik de eerste die eraf springt en denk ik ‘er durven er misschien na mij’. Ik ben dus heel enthousiast en ik ga heel fel meedoen met hen.” (Stine – meisjeswerker vzw AjKo)
- ➋ “Die afstand-nabijheid ... in het begin is die afstand er, maar dat is normaal. Je tast elkaar wat af, je moet elkaar leren kennen. Als meisjes over gevoelige onderwerpen komen praten, voel je de schroom of merk je dat ze wel willen maar niet durven, dan vind ik het niet erg om eerst wat uit mezelf te beginnen of wat eigen ervaringen te delen. Omdat, als ik ze wat langer ken, en dat is dan vaak in een een-op-eengesprek, dan weet ik ook wel dat ze dat niet zullen rondvertellen. Dus ik denk dat ik redelijk nabij ben en vrij authentiek of eerlijk ben. Zeker bij hen die ik al wat langer ken, bij diegenen die ik nog minder goed ken, is dat nog niet zo.” (Vere – meisjeswerker vzw Jong)

Probeer een goede balans te vinden tussen nabij zijn en je grenzen aangeven. Wees je er bewust van dat we als professionele sociaal werker of jeugdwelzijnswerker vaak aangeleerd krijgen om ‘professionele afstand’ te houden, terwijl we van kinderen en jongeren net vaak vragen om heel wat persoonlijke en vertrouwelijke zaken met ons te delen. Wij pleiten bij Uit De Marge vzw voor professionele nabijheid waarbij je vanuit je rol als meisjeswerker net dicht bij de meisjes staat. Grenzen stellen mag tenslotte niet afglijden naar koele afstand. Nabijheid moet voorop blijven staan (Van Oyen, 2020).

Nabij zijn en toch grenzen stellen is een moeilijke en constante evenwichtsoefening. Zeker ongeschreven grenzen kunnen vaak van de context of persoon afhangen. In de ene werking kan het oké zijn dat jongeren elkaar begroeten met een kus op de wang, in de andere is dat dan weer absoluut not done. Het is belangrijk dat daarover open gecommuniceerd kan worden, binnen een team en met de kinderen en jongeren. Als jeugdwelzijnswerker is het bovendien belangrijk dat je leert hoe je op een goede en gezonde manier nabij en warm kan zijn (Van Oyen, 2020).

TIP:

Praat daarover met een collega, je coördinator, je team of met iemand buiten de organisatie, bijvoorbeeld op een intervisie of met iemand van Uit De Marge vzw.

TIP:

Bekijk zeker ook eens de presentietheorie van Andries Baart.⁸

- ➊ “Ik denk ook niet dat ze dat doen voor hun werk, maar dat ze ook qua karakter zo zijn. En dat voel je echt. Ik vind dat een meerwaarde, dat je met goede mensen in contact blijft.” (Sema – deelnemster meisjeswerking)
- ➋ “Gewoon echt zijn. Ze doorprikken dat ook als je een fake persoon zou zijn. De meisjes weten dat ik altijd mezelf ben, maar dat ik ook een beetje mijn privé bewaak. Het is niet dat ze alles over mij weten, maar als het bijvoorbeeld gaat over ouders die gaan scheiden, deel ik ook wel mijn verhaal over de scheiding van mijn ouders. Bovendien: ‘ik ben ook maar gewoon echt, ik heb ook mijn fouten gemaakt’ en ze mogen dat ook wel weten. Niemand is perfect.” (Lore – meisjeswerker J@M vzw)
- ➌ “Ik laat los van de werking zien dat ik er ben. Ik ben altijd bereikbaar, als je mij nodig hebt voor om het even wat, je mag mij sturen, bellen, ... Ja, er echt gewoon zijn. Laten zien ‘ik ben zoals je zus’.” (Joke – meisjeswerker Kras Jeugdwerk vzw)
- ➍ “Ik denk dat, als ik naar mijn meisjeswerking kijk, mijn meisjes weten wat ze aan mij hebben, maar ik weet ook wat ik aan hen heb. Dat is gewoon leuk als je een goeie band hebt met elkaar.” (Sarah – meisjeswerker Gigos vzw)

Onvoorwaardelijkheid én spiegelen

Zowel de meisjes als meisjeswerkers vinden dat de meisjeswerkers er onvoorwaardelijk zijn voor de meisjes. Dat betekent dat ze beschikbaar en oprecht zijn en de meisjes door dik en dun steunen. Vanuit die vertrouwensband houden de meisjeswerkers de meisjes ook een spiegel voor waar nodig en geven ze feedback waardoor ze verder kunnen groeien. Denk daarbij aan wat je reeds las rond de pedagogische rol van meisjeswerkers. Onvoorwaardelijk-

⁸ Meer informatie daarover vind je in Van Oyen, F. (2020, 26 februari). Presentie: ‘Alles begint bij nabij zijn’. [Sociaal.net](https://sociaal.net). Geraadpleegd van sociaal.net/achtergrond/presentie-alles-begint-met-nabij-zijn/.

heid betekent dus niet het blindelings volgen en goedkeuren wat de meisjes doen, maar het gaat om een basishouding aannemen.

- ➊ “Ik denk dat het voor hen versterkend is om te weten ‘Lore is er, en als er iets misloopt, ze zal ons graag zien en ze zal dat voor ons wel op de een of andere manier ondervangen’. Ik zal ook wel afkeuren, ik vind ook niet alles fantastisch. Maar ze weten dat alles bespreekbaar is, dat alles kan en dat fouten ook vergeven kunnen worden.” (Lore – meisjeswerker J@M vzw)
- ➋ “Het gaat erom dat zij die vaste plek hebben en dat wij er voor hen zijn. Een beetje onvoorwaardelijke acceptatie, wie je ook bent, hoe groot hun mond soms is, vanwaar ze komen, ... dat mag er niet toe doen.” (Joke – meisjeswerker Kras Jeugdwerk vzw)
- ➌ “Als ik ga werken in de supermarkt, dan tel ik echt elke minuut af tot ik kan stoppen. Maar ik heb niet het gevoel dat zij dat ook hebben, ze kennen ons allemaal.” (Nisrine – deelneemster meisjeswerking)
- ➍ “Zij bekijken dit niet als hun job, maar ze doen hun werk met hun hart. Zij nemen ook hun werk-gsm mee. Stel je voor dat we het ’s nachts of op bepaalde momenten moeilijk hebben, we kunnen hen bellen in nood. Dat is wel echt een meerwaarde, vind ik.” (M. – deelneemster meisjeswerking)
- ➎ “Ze blijven achter jou staan tot je je punt bereikt hebt.” (Firdaws – deelneemster meisjeswerking)

Daarbij is een positieve houding tegenover en geloof in de meisjes en hun capaciteiten erg belangrijk, net zoals we reeds aankaartten bij het deel rond versterkend werken. Door in hen te geloven, er te zijn voor hen en hen positief te bekrachtigen zien we dat ze enorm versterkt worden en groeien.

- ➏ “Er zijn meisjes die echt strenge ouders hebben, die bijvoorbeeld niet even met vriendinnen naar de stad mogen om een drankje te drinken. Dat mag hier wel. Het vertrouwen dat je krijgt, snap je?” (Xhesida – deelneemster meisjeswerking)

Respectvolle, open houding

Bij het deel rond 'veilige, open plekken' gaven we al aan dat de bevroegde meisjes respect en openheid als heel belangrijk bestempelen. Daarbij is ook de houding van de meisjeswerker uiteraard erg belangrijk.

- ➊ “Zij zijn ook mensen die heel open zijn, ons proberen te begrijpen en ons in een goede richting helpen. Zij zijn ook heel flexibel op die manier. Dat geeft wel heel veel vertrouwen. Ze zeggen niet ‘dit is mijn job en ik ga alleen in die richting’. Nee, ze zoeken het op, nemen contact op met mensen die specialist zijn, ze zullen nooit nee tegen ons zeggen. Ze zijn voor ons een soort therapeut met wie we kunnen praten. Als we komen om een huistaak te maken, zijn ze een lerares voor ons. Als je eens een activiteit komt doen, zijn ze een jeugdwerking voor ons. En nog heel veel dingen die we niet kunnen benoemen. Zij hebben niet één betekenis voor ons, maar heel veel betekenissen.” (M. deelneemster meisjeswerking)
- ➋ “Ik vind van mezelf dat ik heel hard de rol van een grote zus opneem. Alles kan besproken worden, alles kan. Maar ik verwacht heel veel vertrouwen, met heel veel respect en eerlijkheid.” (Flo – meisjeswerker Miks, D’Broej vzw)

In het jeugdwelzijnswerk staan samen met de vertrouwensrelatie, het respecteren en realiseren van kinderrechten voorop. Daarbij is naast bijvoorbeeld het participatieprincipe, het non-discriminatiebeginsel een uitgangspunt. Dat houdt in dat we niet discrimineren op basis van o.a. huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, etnische of maatschappelijke afkomst of beperking van kinderen, jongeren of hun wettelijke voogd. Het betekent dus onder meer openstaan voor verschil en andere referentiekaders en respect hebben voor de leefwereld en visie van anderen. Dat is een voorwaarde om er als jeugdwelzijnswerker en meisjeswerker te kunnen staan.

Ook hier betekent dat niet het klakkeloos volgen en goedkeuren van alles wat meisjes zeggen of doen. Uiteraard is er het algemeen kader van mensen- en kinderrechten en de waarden en normen van jullie werking, die het basis-kader vormen van het werk dat jullie doen. Het is vooral belangrijk om meisjes niet te veroordelen, om in dialoog te gaan en je pedagogische opdracht aan te wenden.

We hebben allemaal ons eigen referentiekader dat door verschillende factoren is opgebouwd zoals je leeftijd, gender, maatschappelijke positie, ... Dat is perfect normaal en het is ook logisch dat we vanuit dat kader zaken interpreteren. Het helpt ons ook om de wereld wat meer behapbaar te maken. Belangrijk daarbij is dat je je bewust bent van dat referentiekader en dat het kader van anderen anders is. Probeer je oordeel dus uit te stellen wanneer je zaken hoort of ziet die in eerste instantie voor jou niet logisch aanvoelen. Ga daarover in gesprek met de meisjes in kwestie en je collega's. Wanneer sommige zaken onoverkomelijk botsen met je eigen referentiekader, normen en waarden en je moeite ondervindt om verder aan de slag te gaan met bepaalde meisjes, dan is het belangrijk om dat te bespreken met je coördinator of coach.

- “Je moet ook waakzaam genoeg zijn, denk ik. Want ja ze vertellen dingen en soms is dat een beetje wikklen en wegen over ‘wat vind ik zelf oké?’.” (Lore – meisjeswerker J@M vzw)

Soms doen kinderen en jongeren onverdraagzame, discriminerende uitspraken en heeft het slechts een omgekeerd effect om er tegenin te gaan. Hoe reageer je dan best?

Volgende vier punten zijn belangrijk (Henkens & Van Oyen, 2019):

1. Wanneer kinderen of jongeren scherpe uitspraken doen is het belangrijk om hen te **aanhoren** en niet meteen een verdedigende houding aan te nemen. Een tussenkomst zoals “het is verkeerd om zo te denken” kan tot gevolg hebben dat het kind of de jongere afhaakt. Zeggen “jullie denken fout” werkt bovendien meestal omgekeerd, mensen geraken nog meer overtuigd van hun gelijk en zien je als ‘een tegenstander’, iemand die hen niet begrijpt.

Geef hen **erkenning** als gesprekspartner. **Herformuleer** wat je hen hoort zeggen, zonder hun uitspraak te interpreteren. Probeer daarbij vast te houden aan feitelijke zaken die je effectief ziet of hoort. Bijvoorbeeld niet “je bent een pestkop”, maar “je zei daarnet tegen Jasmien dat je haar dom vindt en gaf haar een duw.”

9 Dit deel werd overgenomen uit onze Deontologische handleiding voor het jeugdwelzijnswerk (2019).

Onderstaande zinnen kunnen je daarbij bijvoorbeeld helpen:

“Ik hoor je zeggen dat ...”

“Wat jij blijkbaar vervelend vindt is ...”

“Wat je kwaad maakt is ...”

2. Peil naar de **betekenis** van wat gezegd wordt. Focus daarbij niet op ‘waarheid’, maar op de betekenis en sta stil bij bezorgdheden, gevoelens en ervaringen.

“Wat bezorgt jou hierin?”

“Wat vind je hier belangrijk?”

“Wat voel je daarbij?”

“Waar merk je dat?”

“Hoe kom je ermee in aanraking?”

Vermijd **waarom-vragen** die veroordelend overkomen. Kinderen en jongeren in een maatschappelijk kwetsbare situatie worden vaak in vraag gesteld en worden vaak ter verantwoording geroepen. Het is dan ook belangrijk om rekening te houden met de context waarbinnen ze opgroeien en waarbinnen ze hun mening vormen.

3. Reageer door kinderen of jongeren te **bevestigen** in hun betrokkenheid en te **begrenzen** in hun onrespectvol gedrag. Voorbeelden van positieve bevestiging voor hun betrokkenheid zijn:

“Ik vind het mooi dat je zo bezorgd bent ...”

“Ik kan heel goed begrijpen dat je het belangrijk vindt om ...”

Grenzen stellen aan onrespectvol gedrag doe je door onder meer te vragen om niet te vervalgemenen of te schelden, om verschillende meningen te aanvaarden, enz. Het is dan ook belangrijk dat je kan terugvallen op **afspraken en regels** die je met de kinderen en jongeren in je werking maakte.

Het gaat erom ‘**echt**’ te zijn. Probeer je persoonlijke mening en de visie van de werking op een niet-bedreigende manier duidelijk te maken.

Voorbeeld: in de bus doet een groep jongeren denigrerend tegenover een andere groep jongeren, met andere roots dan zij.

“Ik heb begrip voor jullie situatie en wil op een gepast moment luisteren naar jullie mening, maar hoe jullie nu reageren gaat totaal in tegen hetgeen waarvoor ikzelf en de werking staan, namelijk verdraagzaamheid. Ik zou jullie dan ook willen vragen daar nu meteen mee op te houden. Ik kan dat niet toestaan.”

4. Het is belangrijk om samen met de kinderen en/of jongeren **alternatief en perspectief** te bieden voor hun frustraties en zaken waar ze op botsen. Bijvoorbeeld “Wat zou je willen veranderen?”, “Wat heb je daarvoor nodig?”, “Ken je nog jongeren die daarop botsen?”, “Hoe gaan zij ermee om?”.

Als jeugdwelzijnswerker heb je tenslotte de taak om kinderen en jongeren kritisch te laten nadenken over hun discriminerende uitspraken en daarmee aan de slag te gaan. Als je, zoals hierboven aangehaald, niet in een veilige context dieper kan ingaan op bepaalde uitspraken, probeer dat dan op een ander moment te doen dat er snel op volgt. Voer dat gesprek telkens in een veilige context.

Voorbeeld: een aantal jongeren zegt dat ze op een extreemrechtse partij zullen stemmen en doen daarbij enkele discriminerende uitspraken. Je kan als jeugdwelzijnswerker reageren met

“Ik merk dat politiek een zaak is dat jullie bezighoudt. Vinden jullie het een goed idee om eens alle partijprogramma's naast elkaar te leggen? Ik breng ze volgende week mee, dan kunnen we ze samen doornemen.”

Op die manier kan je ook dieper ingaan op de mogelijke **impact** die bepaalde uitspraken en handelingen en gedrag hebben op kinderen en jongeren of anderen. Geef kinderen en jongeren voldoende informatie zodat je samen met hen **geïnformeerde beslissingen** kan nemen of **alternatieven** kan formuleren.

Wie zich daarrond verder wil inlezen en op zoek is naar meer tools en achtergrondinformatie raden we aan om het tool- en handboek ‘Positieve identiteitsontwikkeling met moslimjongeren. Een tool- en handboek voor eerste-lijnswerkers’ van vzw Motief (2017) te lezen.

Flexibiliteit

Door verschillende meisjeswerkers wordt flexibiliteit als een grote sterkte van de meisjeswerking gezien. Dat betekent dat er sterk op maat van de noden van meisjes gewerkt wordt, dat werkwijzen en benaderingen aangepast worden indien nodig en dat meisjeswerkers zich bijscholen en vormen in functie van hun doelgroep, enz.

- ☉ “Ze weten ook altijd over alle onderwerpen wel iets. Ik denk dat zij zich constant bijscholen of ze lezen veel.” (Sema – deelneemster meisjeswerking)
- ☉ “Wij zijn heel flexibel en gaan heel hard zoeken naar manieren om het maximum te halen uit meisjes of jongeren. Wat er werkt en niet werkt is individueel afhankelijk per kind of per jongere. Dat is iets waar ik met plezier veel tijd in investeer en dat haal ik er ook wel terug uit, vind ik.” (Stine – meisjeswerker vzw AjKo)
- ☉ “Door ons elke keer aan te passen, te zoeken en opnieuw te beginnen en op ontdekking te gaan, zijn we er wel in geslaagd om het soort nest te creëren dat we voor ogen hadden met dit meisjeswerk. Dat veilige en huiselijke ding, dat is onze sterkte.” (Vere – meisjeswerker vzw Jong)
- ☉ “We vinden het belangrijk dat het meisjeswerk wordt aangeboden en gegarandeerd is en dat wij ‘inbegrepen’ zijn, zal ik maar zeggen. Wij zijn flexibel, alles kan.” (Flo – meisjeswerker Miks, D’Broej vzw)

WaWaWa

Bij Uit De Marge vzw spreken we vaak over ‘WaWaWa’ als het gaat over de houding van jeugdwelzijnswerkers. Het staat voor warmte, waarheid en waarden en biedt een overkoepelend kader als het gaat over de opbouw van een vertrouwensrelatie en het aannemen van een goede basishouding en rol als jeugdwelzijnswerker (Van Oyen, 2020).

Warmte gaat over het graag zien van de kinderen en jongeren met wie je werkt. Je moet ze vertrouwen en accepteren. Je bent positief en oprecht geïnteresseerd in hun leven. Je vindt het fijn om met hen te werken en samen plezier te maken, maar hen ook een troostende schouder te bieden wanneer dat nodig is (Van Oyen, 2020).

Waarheid slaat op eerlijk zijn tegenover kinderen, jongeren en jezelf. Communiceer open, houd je aan afspraken en wees consequent. Waarheid gaat ook over jezelf accepteren, met al je sterktes en zwaktes, en dat ook tonen aan kinderen en jongeren. Pas dan kan je een voorbeeld zijn voor hen (Van Oyen, 2020).

Waarden gaat over je eigen waarden- en normenkader, en begrip hebben voor dat van anderen. Zo word je je bewust van verschillen en kan je in gesprek gaan met elkaar. Een aantal basiswaarden staan echter nooit ter discussie: de rechten van de mens, kinderrechten en het deontologische kader waarbinnen je werkt (Van Oyen, 2020).

Je kan dit voor jezelf of in je team als reflectiekader gebruiken.

6.5. Ondersteuning bij individuele hulpvragen

Een vierde bouwsteen die we zien terugkeren is de ondersteuning bij individuele hulpvragen. De meisjes met wie gewerkt wordt, ervaren vaak heel wat drempels in onze samenleving en lopen kwetsingen op door de positie waarin ze zich bevinden. Dat heeft tot gevolg dat velen onder hen hulpvragen hebben waarmee ze bij de meisjeswerkers terecht komen omwille van de vertrouwensband die ze met hen opbouwden en de rust en veiligheid die ze in de werking ervaren.

66% van de meisjes uit de enquête zegt dat ze het heel of super belangrijk vinden **om tot rust te kunnen komen** in de meisjeswerking. Daarnaast geeft **64%** aan dat ze naar de werking komen om **vragen te stellen aan de meisjeswerker** en meer dan **96%** getuigt dat ze er **geholpen worden met hun vragen**.

- ☉ “De focus op welzijn ligt bij de meisjes hoog omdat die vraag groot is. Als ik dat vergelijk met de jongens, is het voor veel meisjes soms toch gemakkelijker om daarover te praten. Gewoon alleen onder meisjes is dat dan, de veiligheid van alleen met meisjes te zijn.” (Flo – meisjeswerker Miks, D’Broej vzw)

Meisjeswerkers gaan in de mate van het mogelijke zelf aan de slag met deze vragen of verwijzen door naar diensten of hulpverlening die meer gespecialiseerd zijn.

Garantie van vertrouwen

Het is voor kinderen en jongeren belangrijk om de garantie te hebben dat wat zij je in vertrouwen vertellen niet verder verteld zal worden. Daarom hebben jeugdwelzijnswerkers een discretieplicht. Dat betekent dat je discreet omgaat met vertrouwelijke informatie over kinderen, jongeren en hun omgeving. Vertrouwelijke informatie is informatie die je enkel te weten komt doordat kinderen of jongeren je dat vertellen of tonen. Het gaat dus niet om zaken die iedereen weet of voor iedereen zichtbaar zijn.

Je deelt dus geen informatie zonder toestemming van het kind of de jongere in kwestie. In sommige situaties is het echter toch van belang om dat te kunnen doen en daarom zijn er een aantal uitzonderingen op die discretieplicht (Henkens, 2019, p. 112-115).

1. Als het delen van informatie in het belang is van het kind of de jongere, maar dan vraag je als jeugdwelzijnswerker wel altijd vooraf toestemming aan het kind of de jongere.
2. Als er sprake is van een noodtoestand: als de fysieke, psychosociale of seksuele integriteit van kinderen of jongeren op het spel staat.
3. Indien de wet de medewerker daartoe verplicht: bijvoorbeeld bij een ondervraging door een onderzoeksrechter.
4. Indien er sprake is van een gewetenskwestie of moreel dilemma voor de medewerker of de organisatie.
5. Als de medewerker of organisatie geschaad wordt.

6. Tegenover ouders hebben jeugdwerkers geen discretieplicht. Zij hebben recht op informatie om fundamentele opvoedingsbeslissingen te nemen. De jeugdwerker weegt dat recht af tegenover het recht op privacy van het kind of de jongere. In sommige gevallen is het informeren van de ouders echter niet in het belang van het kind.

Voor je je discretieplicht breekt is het belangrijk om altijd eerst te overleggen met je coördinator of coach, tenzij dat niet mogelijk is door de hoogdringendheid van de situatie. Houd ook altijd rekening met het principe van *need-to-know* en *nice-to-know* waarbij je enkel de noodzakelijke informatie deelt voor die situatie.

- “Wij schamen ons niet om onze privé- of intieme dingen, ik vertel alles. Ik weet dat ze dat aan niemand vertellen of naar buiten brengen en niet roddelen achter mijn rug.” (Lolita – deelnemster meisjeswerking)
- “Als je met hen praat, zeggen ze daarover niets tegen iemand. Het is enkel ik en de begeleider.” (Haneen – deelnemster meisjeswerking)

Raadpleeg voor meer informatie over deontologie, discretieplicht en de uitzonderingen daarop onze Deontologische handleiding voor het jeugdwerk.¹⁰

Zelf aan de slag of doorverwijzen?

Doet een meisjeswerker aan hulpverlening?¹¹

Behoort hulpverlening tot de opdracht van meisjeswerkers? Een moeilijke vraag, omdat je enerzijds een groepswerker bent die instaat voor een activiteitenaanbod, maar anderzijds ook een duidelijke welzijnsgerichte opdracht hebt.

In het omgaan met hulpvragen heeft een meisjeswerker een heel belangrijke rol in te nemen, maar je moet hier ook beschieden in zijn.

Je hebt een belangrijke rol als **vertrouwenspersoon**, als eerste aanspreekpunt en toeverlaat. Je kent de meisjes met wie je werkt van dichtbij, weet wanneer iets niet goed zit en vangt signalen op van fysieke en emotionele aard. Je kan hen daar voorzichtig over aanspreken en je bezorgdheid uiten als je een leuke en respectvolle relatie hebt. Je kan bovendien aangeven dat het meisje welkom is met haar verhaal als zij daar klaar voor is. De jeugdwelzijnswerker heeft een **'antennefunctie'**.

Hulpverlening omschrijven we als een proces waarbij een hulpverlener ondersteuning biedt aan een kind of jongere om samen een antwoord te vinden op zijn of haar hulpvraag. De hulpvraag situeert zich in de persoonlijke sfeer, bijvoorbeeld gezins- en familiale problemen, relationele problemen, verslaving, verwaarlozing, mishandeling en (seksueel) misbruik. Het proces bestaat uit verschillende persoonlijke gesprekken. De duur van een dergelijk proces wordt samen bepaald: wanneer het kind of de jongere aangeeft een antwoord gevonden te hebben op de hulpvraag of wanneer het kind of de jongere en/of de hulpverlener vaststellen dat het verderzetten van het proces geen zin heeft. De hulpverlener beschikt over de tijd, de ruimte en de deskundigheid om aan hulpverlening te doen.

¹¹ Dit deel werd gebaseerd op informatie uit onze Deontologische handleiding voor het jeugdwelzijnswerk (2019), p. 55-58.

Anderzijds moet je je in deze materie bescheiden opstellen. Je beschikt niet over de expertise om aan hulpverlening te doen en hebt discretieplicht. Je moet als meisjeswerker dus je grenzen kennen en deze aangeven aan de meisjes. Je kan volgens je deontologische code niet aan intensieve hulpverlening doen.

- “Ze [de meisjeswerker] doet haar best om ons te helpen. Dat is echt waar, als ik bijvoorbeeld iets nodig heb, zal ze meteen zeggen ‘ik zal meegaan, dat is geen probleem’. Want zij kent België beter dan ons, dus ze wil meegaan om te helpen. In de meisjeswerking helpt ze ons, maar ook in het gewone leven.” (Grace – deelneemster meisjeswerking)
- “Soms is dat iets kleins als ‘kan je mij helpen met schoolwerk’, soms is dat ‘kunnen we eens gaan wandelen’; of rond dingen die thuis gebeuren, zoals ‘ik wist niet naar wie ik anders moest sturen, maar kunnen we een keer praten, dit is de situatie’. En ik probeer dat zo vaak mogelijk te herhalen, dat ze voor alles bij mij terecht kunnen. Soms gebeurt dat dan ook en probeer ik daarmee aan de slag te gaan.” (Stine – meisjeswerker vzw AjKo)
- “Wij doen ook een stuk trajectbegeleiding. Dat staat niet in ons takenpakket, maar wij doen dat wel omdat de meisjes ons vertrouwen.” (Tanya – meisjeswerker vzw Jong)

Als meisjeswerker heb je wel een **doorverwijsfunctie**. Je verwijst het meisje door naar een geschikte hulpverlener of je signaleert de hulpvraag aan je leidinggevende.

Vraag aan het meisje altijd toestemming om door te verwijzen. Deze toestemming is belangrijk, omdat je vertrouwelijke informatie niet zomaar kan delen met derden, ook niet met hulpverleners, collega's of je leidinggevende.

Je kan zeggen: *“Ik ben heel blij dat je dat aan mij vertelt en dat je mij vertrouwt. Ik zou je heel graag helpen, maar ik kan niet omdat ... Maar als je wil gaan we samen op zoek naar iemand die je wel kan helpen. Iemand die we kunnen vertrouwen. Is dat goed?”*

Krijg je de toestemming tot doorverwijzing niet, dan kan je het meisje een aantal tips geven om zelf contact op te nemen met bepaalde personen. Soms is de tijd nog niet rijp voor haar om met haar verhaal naar buiten te komen.

Gun haar die tijd. Meestal wordt ze al lang geconfronteerd met het probleem en verwacht ze geen oplossing van vandaag op morgen. Je hoeft echt niet vliegensvlug een oplossing te bedenken. Vaak verwacht ze van jou geen oplossing, maar wil ze dat je haar verhaal kent en dat je er rekening mee houdt.

Het is belangrijk dat je het meisje 'eigenaar' laat van haar hulpvraag. Ze is een wilsbekwaam persoon die zelf kan beslissen of ze hulp wil. We doen niet aan hulpverlening zonder dat dat voor haar een vrije keuze is.

Als een meisje met een verhaal komt, probeer het probleem dan niet in haar plaats te definiëren. Ga op zoek of jouw inschatting van het probleem overeenkomt met de realiteit voor haar.

Het helpt om oplossingsgerichte vragen te stellen:

- Op een schaal van 1 tot 10, hoe groot is dat probleem voor jou?
- Wil je dat probleem oplossen?
- Heb je al nagedacht hoe je dat zou kunnen doen?
- Wat kan ik voor je betekenen?

Op die manier krijg je zicht op de zwaarwichtigheid van een probleem en kan je je mogelijke rol duidelijk communiceren.

Het is belangrijk om het meisje zeker op te volgen als:¹²

- ze zeer emotioneel is wanneer ze het verhaal vertelt.
- ze moeite heeft om het te vertellen, ze vertelt het niet graag.
- ze tijdens de werking emotioneel is (teruggetrokken, angstig of als ze snel boos wordt).
- er (fysieke) verschijnselen zijn van mishandeling of verwaarlozing.

¹² Raadpleeg voor meer informatie het artikel 'Stappenplan: omgaan met verontrusting' via onze website www.uitdemarge.be/deontologie/verontrusting/ of de Deontologische handleiding voor het jeugdwelzijnswerk.

Is het meisje wel vragende partij voor doorverwijzing, dan kan je samen op zoek gaan naar de beste persoon op de beste plaats. Bij een hulpverleningsrelatie moet het 'klikken' tussen de hulpverlener en de hulpvragende. Ze moeten als het ware 'kiezen voor elkaar'.

Doorverwijzen is dus veel meer dan een papiertje met een telefoonnummer meegeven. De drempel voor het meisje of de ouder om effectief contact op te nemen is soms heel groot. Dat heeft vaak te maken met negatieve ervaringen bij contact met maatschappelijke instellingen. Je kan voorstellen om samen te bellen of om de eerste keer mee te gaan naar de plaats van afspraak.

Algemene informatie en contactgegevens van organisaties over verschillende levensdomeinen vind je op desocialekaart.be. Op de webpagina van De Ambrassade 'WAT WAT' (watwat.be) kan je informatie vinden over organisaties waar advies of hulp aangeboden wordt.

Bij het gesprek zelf hoef je niet aanwezig te zijn. Als ze dat expliciet vraagt kan dat eenmalig, maar probeer er geen gewoonte van te maken. Deze 'warme doorverwijzing' zorgt dat de hulpvrager zich niet aan zijn lot overgelaten voelt. Nadien kan je polsen hoe het gesprek verlopen is en wat de plannen voor de toekomst zijn.

TIP:

Ga als jeugdwelzijnswerker vooraf eens op bezoek bij lokale organisaties en stel je organisaties aan elkaar voor. Op die manier leer je je lokaal netwerk kennen en leg je contacten met medewerkers op wie je indien nodig beroep kan doen.

- “Ze weten veel over de maatschappelijke dingen, over psychologie, over school, over de inhoud van lessen, over gezondheid, ze weten altijd over alles wel iets. Je komt hier met een vraag zoals ‘ik wil verhuizen’ of ‘de deurwaarder is gekomen, wat moet ik doen?’ en ze weten naar waar ze je moeten sturen.” (Sema – deelnemster meisjeswerking)
- “Meisjeswerkers zijn brugfuncties voor de meisjes.” (Tanya – meisjeswerker vzw Jong)

- ☉ “Ik denk dat ik wel wekelijks contact heb met hun leerkrachten of scholen om te bemiddelen of met de ouders om naar een oudercontact te gaan. Je pikt dingen op en hebt dan zoiets ‘oké, dit klinkt een beetje raar, ik ga eens horen hoe dat zit’ en probeert met die leerkrachten die brug te slaan.” (Lore – meisjeswerker J@M vzw)

6.6. Girls just wanna have fun? Over meisjeswerk en structureel werken

© Miks (D'Broej vzw)

Meisjeswerkingen willen de meisjes een leuke vrije tijd bezorgen, maar dat gaat verder dan alleen naar de cinema gaan of samen koken. De meisjes ervaren in het dagelijkse leven heel wat sociale druk. Dat brengt frustraties teweeg. Daardoor gaven meisjes zelf aan nood te hebben aan een plek om ongeremd over hun gevoelens te kunnen praten. Meisjeswerkers pikken deze signalen op en gaan er samen met de meisjes mee aan de slag (vzw Jong & Vandecatsijde, 2005).

In groep versterken meisjes elkaar, maar veranderen ze ook de samenleving. Als meisjeswerker structureel werken en dus je veranderingsgerichte en politiserende rol opnemen, houdt in dat je meisjes vormt tot democratische burgers en dat je een sociale functie hebt, die gebaseerd is op het herverdelen van kansen in de maatschappij. Bij dat laatste staat het opkomen voor de rechten van meisjes

en dat vooral samen met meisjes, voorop. Daarnaast houdt het in dat je de kwetsingen die zij riskeren, tracht te wijzigen door samen de instellingen waar ze die kwetsingen oplopen te veranderen. Op die manier werk je versterkend op maatschappelijk niveau en wordt de samenleving een spiegel voorgehouden. Denk daarbij ook terug aan de verschillende niveaus van versterkend werken die Van Regenmortel (2009) formuleerde.¹³

¹³ Lees meer in het hoofdstuk ‘Van ontplooiing en leefwereldverbreding tot versterkend werken’.

Het doel is om samen de maatschappij om te vormen tot een rechtvaardigere samenleving die gebaseerd is op grondrechten, kinderrechten en mensenrechten. Meisjeswerk speelt daarin een belangrijke rol (D'hertogte & Van Oyen, 2018).¹⁴

Politisierend werken met meisjes

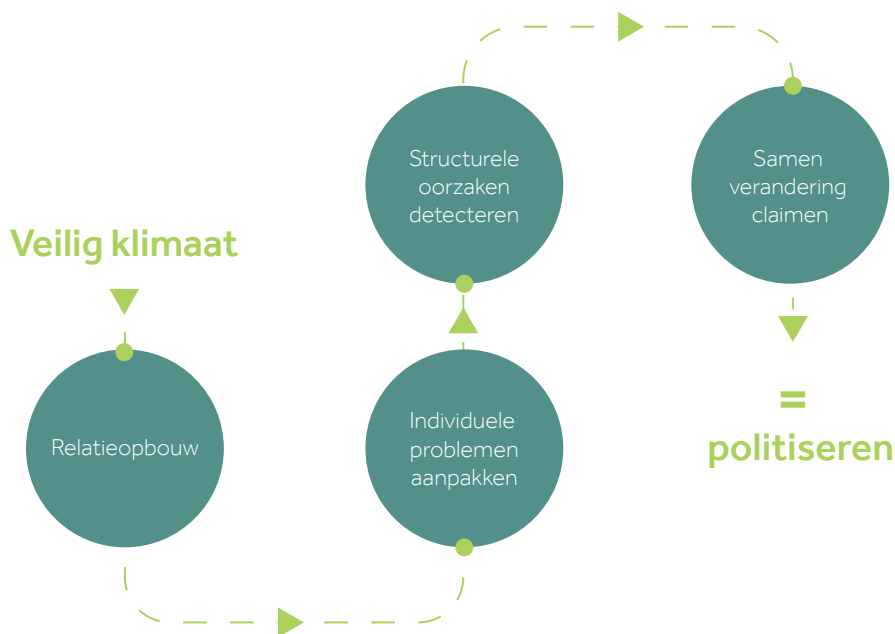
Politisierend werken begint bij het kleinste, grootste begin: een goede vertrouwensrelatie tussen de meisjeswerker en de meisjes. Dat is het fundament voor al het verdere politiserend werk. Zonder een vertrouwensrelatie, zonder échte voeling en een directe link met de groep die de signalen uit eerste hand binnenbrengen, zijn onze acties leeg. Eens er een vertrouwensrelatie is, en de signalen tot bij jou komen, dan kan je verder bewuster en doelmatiger aan de slag. Op een manier die goed voelt voor de meisjes, voor jezelf als begeleider en die past bij de boodschap (Uit De Marge vzw, z.d.).

Meer nog dan actie voeren is politiserend werken een kwestie van ingesteldheid. Het zit in de kleine dingen. Je maakt bijvoorbeeld de gedeelde ervaring van seksisme en/of racisme collectief, door het te benoemen. Door het benoemen van het structurele karakter van sommige drempels en onrecht waar jongeren op stoten: “Hmm, als ik hoor dat iedereen van jullie die een leefloon heeft, het zo moeilijk heeft om degelijk onderdak te vinden, dan scheelt er toch iets aan het sociaal woonbeleid” (Uit De Marge vzw, z.d.).

- “De meisjes uit de werking nemen ook deel aan de J100. Dat is ook heel interessant voor hen. Dat is een samenkomst van allemaal jongeren waar ze over verschillende topics praten. Ik ben er twee keer mee naartoe gegaan, het ging toen over racisme en discriminatie.” (Joke – meisjeswerker Kras Jeugdwerk vzw)

¹⁴ Raadpleeg voor meer informatie rond politiserend werken onze website www.uitdemarge.be/politisierend-werken/ en het artikel ‘Politisierend werken: de kern van het jeugdwelzijnswerk’ in ons jaarboek ‘Macht in vraag gesteld: Strategieën in het jeugdwelzijnswerk’ (2018).

Onderstaand schema geeft weer hoe je via een veilig klimaat en een vertrouwensrelatie individuele signalen aan elkaar linkt en zo collectiviseert, met deze collectieve signalen aan de slag gaat, verandering teweegbrengt en op die manier politiserend werkt (Uit De Marge vzw, z.d.).

(Görgöz, Van Bouchaute & Van Oyen; 2018)

Wil je graag politiserend met de meisjes in je werking aan de slag? Bekijk dan zeker eens de tools op onze site en het boekje 'We do give a shit' via www.uitdemarge.be/politiserend-werken/.

Emancipatie via de meisjeswerking

Meisjeswerkers krijgen vaak de bedenking te horen dat een aparte werking met meisjes ervoor zorgt dat meisjes minder geëmancipeerd worden en de meisjeswerking hier net een drempel installeert. Deze gedachtegang zorgde er in verschillende steden voor dat in het verleden middelen voor meisjeswerkingen geschrapt werden (Uit De Marge vzw, 2004). Zowel ons eigen onderzoek als verschillende andere artikels en onderzoeken zoals 'Meisjeswerk: segregatie of een noodzaak?' in ons jaarboek 'Macht in vraag gesteld' (2018), 'De Kracht van Meiden' door Boomkens et al. (2018) en 'Zelfbeeld en positieve identificatie' van Meerbergen (1999) geven echter aan dat het omgekeerde aan de orde is.

- “In het huidige politieke klimaat worden meisjeswerkingen bedreigd omdat het wordt gezien als iets wat het niet is. Het wordt gezien als iets wat groepen isoleert, wat ervoor zorgt dat die jongeren niet deelnemen aan de brede samenleving enzovoort. Bij elke verkiezing word ik een stuk banger, dat de ratio die erachter zit niet voldoende zal zijn omdat het geen rationele discussie is. Maar het is net iets wat versterkt en samenbrengt, wat meisjes de kracht geeft om hun plek op te eisen in die brede samenleving. Door te durven inzetten op die specifieke werking, leren ze hun eigen stem kennen en gaan ze die beetje bij beetje meer gebruiken.” (Stine – meisjeswerker vzw AjKo)

Zoals eerder vermeld zorgen de werkingen er net voor dat meisjes assertiever worden, voor zichzelf opkomen, hun positie in vraag stellen en die samen proberen te verbeteren. Zo raken ze niet in isolement, worden ze zich bewust van hun capaciteiten en durven ze ook in gesprek te gaan met hun ouders, leerkrachten of met jongens.

- “Ze zijn een beetje bang dat als meisjes hun rechten en plichten kennen, ze tegen hun omgeving zullen zijn. En dan geven ze de meisjeswerking de schuld.” (Lolita – deelneemster meisjeswerking)

De meisjeswerking zorgt er net voor dat voor heel wat meisjes hun (kinder-) rechten gerealiseerd kunnen worden. Zoals aangegeven is het een veilige plek die in veel gevallen ook vertrouwd wordt door de omgeving van de meisjes, waardoor zij mogen deelnemen aan de meisjeswerking en bijvoorbeeld niet aan andere vrijetijdsbesteding.

- “We kunnen stellen dat bepaalde groepen meisjes niet bereikt worden in het vrijetijdsaanbod en dat is een stukje fundamenteel recht: recht op een zinvolle vrijetijdsbesteding. Met de meisjeswerking bereiken we dat wel.” (Vere – meisjeswerker vzw Jong)
- “Dat is krachtgericht werken, rond empowerment, rond meisjes in Mechelen een stem geven en een waardevol vrijetijdsaanbod bieden.” (Lore – meisjeswerker J@M vzw)

© Miks (D'Broej vzw)

Het uiteindelijke doel van meisjeswerk is het versterken van meisjes zodat zij als sterke, geëmancipeerde meisjes in de samenleving kunnen staan, hun rechten kunnen opeisen en realiseren en die samenleving ook mee kunnen veranderen en kunnen vormgeven. Op dit moment is dat voor veel meisjes in een maatschappelijk kwetsbare situatie niet zo en is de meisjeswerking voor hen broodnodig. Emancipatie en participatie staan dus net voorop en worden mogelijk doordat de werking enkel voor meisjes is.

- ➊ “Stel nu dat je op een dag kan zeggen ‘de meisjeswerking is niet langer nodig, want er is volledige gelijkheid tussen mannen en vrouwen’, dan geef ik dat op hé, want dan is dat niet meer nodig.” (Stine – meisjeswerker vzw AjKo)
- ➋ “Je geeft ook het signaal naar de buitenwereld van ‘kijk, meisjeswerk is nodig omdat meisjes ook moeten kunnen participeren in de maatschappij en dat lukt niet altijd.” (Sarah – Gigos vzw)
- ➌ “Sterke vrouwen, meisjes die hun weg vinden in het leven, hoe sterker zij staan, hoe sterker gezinnen staan en hoe sterker de samenleving volgens mij staat. De rol van de vrouwen en de taken die de vrouw in de gezinscontext opneemt, zijn gewoon veel meer en veel groter dan van een man en dan mogen we niet vergeten dat het niet enkel om die kwetsbare of moslimmeisjes gaat.” (Vere – meisjeswerker vzw Jong)
- ➍ “Als een hele grote groep zich beter voelt, is dat sowieso een meerwaarde voor de samenleving. Dat is voor mij de grootste meerwaarde. Of wanneer een groep zich beter kan ontwikkelen of leren kennen, ook gewoon zelfkennis.” (Flo – meisjeswerker Miks, D’Broej vzw)

7. Besluit

De meisjeswerking is een belangrijke plek voor heel wat meisjes en jonge vrouwen in maatschappelijk kwetsbare posities. Het zijn plekken die zorgen voor veiligheid, verbondenheid en emancipatie. Heel wat vooroordelen rond meisjeswerk zijn onterecht, het zorgt niet voor segregatie, integendeel. Zoals de geschiedenis ons leert zijn het vrouwenbewegingen en vrouwenhuizen die voor een feministische golf gezorgd hebben. Door samen te komen met eigen peers, gecombineerd met een sterk pedagogisch kader en een vertrouwensfiguur zoals de jeugdwelzijnswerker, worden het plekken die de kracht van meisjes en vrouwen ontwikkelen en versterken. *Safe(r) spaces* zijn belangrijk voor meisjes die zich op verschillende kruispunten van uitsluiting bevinden.

Meisjes vallen minder op, zorgen minder voor zichtbare overlast en worden nog teveel vergeten in beleidsmaatregelen of soms zelfs binnen het middenveld. Hoewel ook zij nood hebben aan vrije tijd. Heel wat vrijetijdsaanbod trekt vooral jongens aan. Het meisjeswerk biedt daar dan ook een antwoord op. De meisjeswerking is een plek die ontstaat vanuit de noden en behoeften van meisjes zelf. Dat is een positieve actie, met een legitiem doel en bovendien 'proportioneel' aangezien de meerderheid van het huidige aanbod niet specifiek op meisjes gericht is.

Vanuit de vijf bouwstenen: 'veilige, open plekken', 'vertrouwensrelatie', 'ontplooiing en leefwereldverbreding', 'ondersteuning bij individuele hulpvragen' en 'structureel werken' wordt het meisjeswerk opgebouwd. Zo creëert het binnen het jeugdwelzijnswerk plekken in heel Vlaanderen en Brussel waar meisjes zichzelf kunnen zijn, waar ze met hulpvragen bij een jeugdwelzijnswerker terecht kunnen, waar ze heel wat zaken ontdekken, zichzelf ontwikkelen en de maatschappij rond hen veranderen.

Ondanks de vele uitsluitingen die ze meemaken zijn het één voor één enorm krachtige meisjes, met jeugdwelzijnswerkers die zij aan zij de wereld iets toegankelijker maken. Gelijkheid in onze samenleving is nog ver zoek, de minst geprivilegieerden in onze samenleving zijn soms te onzichtbaar, maar meisjeswerk zet hen terug centraal en dat is de grootste kracht.

@ Miks (D'Broej vzw)

8. Bibliografie

- Blomberg, K. & Sahlberg-Blom, E. (2007). Closeness and distance: a way of handling difficult situations in daily care. *Journal of Clinical Nursing*, 16(2), p. 244–254. Geraadpleegd van <https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2005.01503.x>
- Boomkens, C. & Metz, J. (2015, april). *Meidenwerk, waarom en hoe werkt het?* Hogeschool van Amsterdam. Geraadpleegd van <https://www.hva.nl/binaries/content/assets/subsites/kc-mr/publicaties/youth-spot/meidenwerk-waarom-en-hoe-werkt-het.-theoretisch-verklaringsmodel.pdf>
- Boomkens, C.; Metz, J.; Schalk, R. & Van Regenmortel, T. (2018, 22 juni). The development of agency in professional youth work with girls and young women in the Netherlands. *Journal of Social Work*, 19(6), p. 719–735. Geraadpleegd van <https://doi.org/10.1177/1468017318784079>
- Boomkens, C.; Metz, J.; Schalk, R. & Van Regenmortel, T. (2019, september). The role of social environment in acquiring agency in Girls Work. *Children and Youth Services Review*, 104, p. 1–9. Geraadpleegd van <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104399>
- Boomkens, C.; Metz, J.; Schalk, R. & Van Regenmortel, T. (2021). The girls work method: what is the role of empowerment in building girls' agency? *European Journal of Social Work*, 24(2), p. 224–237. Geraadpleegd van <https://doi.org/10.1080/13691457.2019.1630371>
- Boomkens, C.; Rauwerdink-Nijland, E.; van der Grient, H.; van Trijp, K. & Metz, J. (2018). *Kracht van Meiden! Meidenwerk als specifieke methodiek van het jongerenwerk*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Catalano, R. F.; Berglund, M. L.; Ryan, J. A. M.; Lonczak, H. S. & Hawkins, J. D. (2004, 1 januari). Positive Youth Development in the United States: Research Findings on Evaluations of Positive Youth Development Programs. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 591(1), p. 98–124. Geraadpleegd van <https://doi.org/10.1177/0002716203260102>
- Council Of Europe. (2012). *The history of youth work in Europe, Vol.3: Relevance for Today's youth work policy*. Council Of Europe.

- Coussée, F. (2005). De theebuiltjespedagogiek van het jeugdwerk: Een kroniek van 100 jaar ontoegankelijk jeugdwerk. In *Beter samen? Denk- en doepistes voor een toegankelijk jeugdwerk in Vlaanderen, Brussel en Wallonië* (p. 93–114). Leuven: Acco.
- Crivit, R. (2009, 6 mei). *Jeugdwelzijnswerk een situering*. Uit De Marge vzw. Geraadpleegd van docplayer.nl/33786673-Jeugdwelzijnswerk-een-situering.html
- D'hertoge, M. & Van Oyen, F. (2018). Politiserend werken: de kern van het jeugdwelzijnswerk. In I. Kastit & F. Van Oyen (Reds.), *Macht in vraag gesteld: Strategieën in het jeugdwelzijnswerk* (p. 17–27). Leuven: Uitgeverij Acco.
- De Pauw, P.; Vermeersch, H.; Cox, N.; Verhaeghe, M. & Stevens, P. (2013, december). *Jeugdwerk met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren: Een onderzoek bij werkingen, begeleiding en deelnemende jongeren (Onderzoeksrapport in opdracht van de Vlaamse Overheid)*. Brussel: Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen. Geraadpleegd van <https://www.vlaanderen.be/publicaties/jeugdwerk-met-maatschappelijk-kwetsbare-kinderen-en-jongeren-een-onderzoek-bij-werkingen-begeleiding-en-deelnemende-jongeren>.
- East, P. (1998, februari). Racial and Ethnic Differences in Girls' Sexual, Marital, and Birth Expectations. *Journal of Marriage and Family*, 60(1), p. 150–162. Geraadpleegd van <https://doi.org/10.2307/353448>
- Görgöz, R. (Artevelde Hogeschool); Van Bouchaute, B. (Artevelde Hogeschool) & Van Oyen, F. (Uit De Marge vzw). (2018, 11 oktober). *Politisering en het jeugdwelzijnswerk* (Illustratie, Presentatie Studiedag Politisering van/ in het sociaal werk).
- Gringeri, C.; & Roche, S. (2010, 15 oktober). Beyond the Binary: Critical Feminisms in Social Work. *Affilia*, 25(4), p. 337–340. Geraadpleegd van <https://doi.org/10.1177/0886109910384194>
- Henkens, N. & Van Oyen, F. (Reds.). (2019). *Deontologische handleiding voor het jeugdwelzijnswerk*. Brussel: Uit De Marge vzw.
- Henkens, N. (2019). De discretieplicht toegelicht. In N. Henkens & F. Van Oyen (Reds.), *Deontologische handleiding voor het jeugdwelzijnswerk* (p. 108–125). Brussel: Uit De Marge vzw

Hoskins, M. & Artz, S. (2005). *Working Relationally with Girls: Complex Lives/Complex Identities*. New York: Routledge.

Imelman, J. D. (2007). *Pedagogische inleidingen - Theoretische pedagogiek: Over opvoeden en leren, weten en geweten*. Baarn: HB Uitgevers. p. 28-29 & 134.

Intersectioneel denken: *Handleiding voor professionelen die intersectionaliteit of kruispuntdenken in de eigen organisatie willen toepassen*. (2014). Brussel: Ella vzw.

JES vzw. (2012). *Behoeftanalyse via actieonderzoek van meisjes in Deurne-Noord*. Geraadpleegd van <https://docplayer.nl/1816618-Behoeftanalyse-via-actieonderzoek-van-meisjes-in-deurne-noord-januari-augustus-2012.html>

Kastit, I. & Van Oyen, F. (Reds.). (2018). *Macht in vraag gesteld: Strategieën in het jeugdwelzijnswerk*. Leuven: Uitgeverij Acco.

Kastit, I. (2018). Meisjeswerk: emancipatie of segregatie? In I. Kastit & F. Van Oyen (Reds.), *Macht in vraag gesteld: Strategieën in het jeugdwelzijnswerk* (p. 45-50). Leuven: Uitgeverij Acco.

Locher, M. & Langlotz, A. (2008). Relational work: at the intersection of cognition, interaction and emotion. *Bulletin Suisse de Linguistique Appliquée*, 88, p. 165-191. Geraadpleegd van www.semanticscholar.org/paper/Relational-work%3A-at-the-intersection-of-cognition%2C-Locher-Langlotz/95ccaec0ebd3b290b64bdf4fbc061c748b6d5ec

Meerbergen, A. (1999). *Zelfbeeld en positieve identificatie*. Brussel: Vrouwenraad vzw.

Metz, J. (2012). *Literatuuronderzoek naar Individuele begeleiding in het jongerenwerk*. Hogeschool van Amsterdam. Geraadpleegd van http://www.amsterdamuas.com/binaries/content/assets/subsites/kc-mr/assets_1/literatuurstudie-individuele-begeleiding-2?1355321075000

Miedema, S. (2020). *Meisjes en de publieke ruimte*. Kind & Samenleving vzw. Geraadpleegd van <https://k-s.be/medialibrary/purl/nl/3046745/Meisjes%20en%20de%20publieke%20ruimte.pdf>

Murray, D. & Rosanbalm, K. (2017). *Promoting Self-Regulation in Adolescents and Young Adults: A Practice Brief*. (OPRE Report 2015-82). Washington:

Office of Planning, Research and Evaluation, Administration for Children and Families, U.S. Department of Health and Human Services. Geraadpleegd van <https://fpg.unc.edu/publications/promoting-self-regulation-adolescents-and-young-adults-practice-brief>

Rosa vzw. (z.d.). 1974: *Vrouwenhuizen in Vlaanderen*. Geraadpleegd van <https://rosavzw.be/nl/themas/feminisme/sleutelmomenten/1974-vrouwenhuizen-in-vlaanderen>

Rosa vzw. (z.d.). *Eerste feministische golf*. Geraadpleegd van <https://rosavzw.be/nl/themas/feminisme/feministische-golven/eerste-golf>

Steenssens, K. & Van Regenmortel, T. (2011). Empowerment: een positief, krachtgericht, verbindend denk- en handelingskader. In F. Coussée & C. Mathijssen (Reds.). *Uit de marge van het jeugdbeleid: Werken met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren*. Leuven: Uitgeverij Acco.

Uit De Marge vzw. (2004, 19 november). *Visietekst meisjeswerk: Congres Uit De Marge vzw*.

Uit De Marge vzw. (z.d.). *Politisierend werken*. Geraadpleegd van <https://www.uitdemarge.be/politisierend-werken/>

Van Oyen, F. (2020, 26 februari). *Presentie: 'Alles begint bij nabij zijn'*. Sociaal.net. Geraadpleegd van <https://sociaal.net/achtergrond/presentie-alles-begint-met-nabij-zijn/>

Van Regenmortel, T. (2009). Empowerment als uitdagend kader voor sociale inclusie en moderne zorg. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 18(4), p. 22-42. Geraadpleegd van <https://www.journalsi.org/articles/abstract/10.18352/jsi.186/>

Vettenburg, N. (1989). *Jeugd en Maatschappelijke Kwetsbaarheid*.

Vettenburg, N. (2011). Jongeren, maatschappelijke kwetsbaarheid en emancipatorisch jeugdwerk. In F. Coussée & C. Mathijssen (Reds.), *Uit de marge van het jeugdbeleid: Werken met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren* (p. 25-38). Leuven: Uitgeverij Acco.

Vzw Jong & Vandecatsije, B. (2005). *Droommeisjes/Meisjesdromen*. Gent: vzw Jong.

Deze publicatie is een uitgave van Uit De Marge vzw, het netwerk voor jeugdbeleid en jeugdwerk met kinderen en jongeren in een maatschappelijk kwetsbare situatie. Uit De Marge vzw ijvert voor de rechten van kinderen en jongeren door sociale verandering via belangenbehartiging van deze doelgroepen, visie- en expertiseontwikkeling, kadervorming, procesbegeleiding en jeugdobbouwwerk.

uitdemarge.be

Vlaanderen
verbeelding werkt